

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA FINANCÍ

Analýza vlivu přijetí eura na české podnikatele
Analysis of Euro acceptance on Czech entrepreneurs

Student: Anna Káňová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Karel Hlaváček Ph.D.

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh vypracovala samostatně“

Podpis:

Datum odevzdání: 7. května 2009

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Karlu Hlaváčkovi Ph.D.
za obětovaný čas, pomoc a trpělivost.

Obsah bakalářské práce

Úvod.....	1
1. Historie evropské měnové integrace.....	3
1.1. První integrační snahy.....	3
1.2. Wernerův plán.....	5
1.2.1. Neúspěch Wernerova plánu.....	6
1.3. Had v tunelu.....	7
1.4. Odmítnuté iniciativy před EMS.....	7
1.4.1. Fourcadeův plán.....	8
1.4.2. Duisenbergův plán.....	9
1.4.3. Jenkinsova iniciativa.....	9
1.5. Evropský měnový systém.....	9
1.5.1. Základní prvky EMS.....	10
1.5.1.1. Evropská měnová jednotka (ECU).....	10
1.5.1.2. Mechanismus měnových kurzů (ERM).....	11
1.5.1.3. Úvěrový mechanismus.....	11
1.5.2. Fáze vývoje EMS.....	12
1.5.2.1. Období regulovaných parit.....	12
1.5.2.2. Období kvazi – měnové unie.....	13
1.5.2.3. Období krize let 1992 – 1993.....	13
1.6. Delorsova zpráva.....	14
1.7. Smlouva o Evropské Unii.....	15
1.7.1. Časový harmonogram budování HMU.....	15
1.7.1.1. Přípravná fáze (1. července 1990 – 31. prosince 1993).....	15
1.7.1.2. Klíčová fáze (1. ledna 1994 - 31. prosince 1998).....	16
1.7.1.3. Závěrečná fáze (1. leden 1999 – 30. červen 2002).....	16
1.7.1.4. Vývoj HMU po zavedení eura.....	17
1.8. EU a Česká republika.....	18
1.9. Evropské měnové instituce.....	18
1.10. Shrnutí.....	18
2. Analýza nákladů a přínosů spojených se členstvím v měnové unii.....	20
2.1. Tradiční teorie optimální měnové oblasti (OCA).....	20
2.2. Zdroje asymetrického šoku.....	22

2.2.1. Rozdíly v právních systémech.....	22
2.2.2. Rozdíly v preferencích národních autorit.....	23
2.2.3. Ztráta nezávislosti monetární politiky.....	23
2.2.4. Rozdílné chování při vyjednávání o mzdách.....	23
2.2.5. Různá tempa ekonomického růstu.....	23
2.2.6. Další zdroje symetrických šoků.....	24
2.3. Přínosy spojené se členstvím v měnové unii.....	24
2.3.1. Eliminace transakčních nákladů.....	25
2.3.2. Transparentnost cen.....	26
2.3.3. Přínosy spojené s eliminací kurzového rizika.....	26
2.3.4. Měnová unie a růst vzájemného obchodu.....	27
2.3.5. Nepřímé přínosy související se členstvím v HMU.....	27
2.4. Statické přístupy k analýze.....	27
2.5. Hypotéza endogenity procesu ekonomické a měnové integrace.....	29
2.6. Moderní OCA teorie a EMU.....	30
2.7. Shrnutí.....	30
3. Analýza vlivu přijetí eura na české podnikatele.....	32
3.1. Kritéria konvergence.....	32
3.1.1. Jak plní maastrichtská kritéria Česká republika?.....	34
3.1.1.1. Kritérium cenové stability.....	34
3.1.1.2. Kritérium veřejného deficitu.....	34
3.1.1.3. Kritérium vládního dluhu.....	35
3.1.1.4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	36
3.1.1.5. Kritérium stability kurzu měny.....	36
3.1.2. Vyhodnocení a závěry.....	36
3.2. Přínosy přijetí eura pro české podnikatele.....	37
3.2.1. Odstranění kurzového rizika.....	37
3.2.2. Eliminace transakčních nákladů.....	40
3.2.3. Úspora nákladů zahraničního platebního styku.....	41
3.2.4. Transparentnost cen.....	41
3.2.5. Pokles nákladů na financování podniku.....	42
3.2.6. Růst zahraničního obchodu.....	42
3.2.7. Zvýšení cestovního ruchu.....	44
3.3. Náklady přijetí eura pro podnikový sektor.....	44

3.3.1. Náklady na úpravu informačních systémů.....	44
3.3.2. Náklady na tvorbu nových ceníků, sazebníků a katalogů.....	45
3.3.3. Náklady duální manipulace s hotovostí.....	45
3.3.4. Náklady výměny bankovek.....	46
3.3.5. Náklady na informační a osvětovou kampaň.....	46
3.3.6. Tlak odborů na růst mezd.....	46
3.3.7. Náklady související se špatným nastavením přepočítacího kurzu	47
3.4. Dopady na jednotlivá odvětví.....	47
3.4.1. Služby.....	47
3.4.2. Zpracovatelský průmysl.....	48
3.4.3. Stavebnictví.....	48
3.4.4. Energetika.....	48
3.4.5. Zemědělství a těžba.....	49
3.5. Shrnutí.....	49
Závěr.....	51

Úvod

Význam tématu měnové integrace a jejího vlivu na české podnikatele je velký. Nejen proto, že proces sbližování probíhá v Evropě už více než padesát let, ale zvláště proto, že Česká republika se stala jeho nedílnou součástí. Pro nové členské země EU už není otázkou, zda společnou měnu přijmout, k tomuto kroku se totiž zavázaly již ve smlouvě o přistoupení, ale jak okamžik přijetí načasovat na co možná nejvhodnější chvíli. Správný moment pro přistoupení nastane tehdy, když přínosy společné měny převýší náklady spojené s jejím zavedením.

Cílem práce je analyzovat vliv přijetí eura na české podnikatele. Abychom toho byli schopni, je prvně nutné se seznámit s historickým vývojem integrace v Evropě, který nám osvětlí jak vše probíhalo a objasní řadu souvislostí. Začneme úplně na počátku integrace, po druhé světové válce. První integrační uskupení představovalo Evropské společenství uhlí a oceli. Integrace pokračovala Wernerovým plánem, který však skončil neúspěchem. Milník ve vývoji evropské integrace vidíme ve vzniku evropského měnového systému, jehož úkolem bylo udržet při životě myšlenku další integrace. Delorsova zpráva představovala dokument, který vyhodnocoval dosavadní průběh integrace a nastínil, jak bude vypadat zavádění společné měny. Většina doporučení se promítla do Smlouvy o EU tzv. maastrichtské smlouvy. Měnová unie se vyvíjela podle plánu, 1.1.1999 došlo k bezhotovostnímu zavedení jednotné měny, 1.1.2002 pak byla jednotná měna euro přijata v hotovostní podobě. Od té doby do eurozóny přistoupily ještě Malta, Kypr, Slovinsko a Slovensko.

V další kapitole budou vyjmenovány všeobecné dopady společné měny. Na straně rizika je to možnost vzniku asymetrického šoku a obtíže s jeho odstraněním. Na druhé straně vidíme celou řadu přínosů, představovaných zejména odstraněním kurzového rizika, eliminací transakčních nákladů, zvýšením zahraničního obchodu a zprostředkovaným růstem HDP. V druhé části kapitoly budou uvedeny různé přístupy k hodnocení míry přínosů a nákladů jednotné měny. Významnou teorií představuje hypotéza o endogenitě procesu ekonomické a měnové integrace. Za zmínku jistě stojí i nové studie publikované v nedávné minulosti.

V poslední kapitole bude analyzován vliv přijetí společné měny na český podnikový sektor. Práce poukáže na řadu nákladů spojených se zavedením eura a jejich vliv na konkrétní odvětví. Zde je nutné neopomenout fakt, že náklady budou jednorázového charakteru, a nebudou podnikatele zatěžovat trvale. Nezbytné je též zmínit se o přínosech, které budou největší a jak rychle se projeví. Přesná kvantifikace

je téměř nemožná. Jedná se spíše o odhad na základě zkušeností z jiných států, které euro přijaly v minulých letech.

Závěrem budou všechny analyzované údaje shrnuty. Dojde k celkovému vyhodnocení a odhadu efektu přijetí eura.

1. Historie evropské měnové integrace

Během historického úvodu se čtenáři seznámí s bohatým, více než půl století trvajícím procesem evropské integrace. Zakladatelům nechyběly odvážné vize ani smělé plány, jak by tento proces měl probíhat a kterými směry půjde. Cesta odstraňování národních bariér nebyla vůbec jednoduchá, a mnohé státy se nemínily vzdát své suverenity a ani o píd' ustoupit z národních zájmů, které musely jít stranou při procesu integrace zájmům celého Společenství. Na počátku všech snah stálo úsilí zabránit další válce. Když byl mír v Evropě zajištěn a vzniklo vůbec první integrační uskupení, Evropské společenství uhlí a oceli, začalo se uvažovat o dalších cestách, po kterých má integrace jít. Wernerův plán i mnohé další iniciativy přicházející po něm ztroskotaly. Naději přinesl až vznik EMS, který fungoval téměř dvacet let velmi úspěšně. K vyhodnocení dosavadního vývoje došlo v Delorsově zprávě. Další důležitý dokument, Smlouva o evropské unii, „zakotvil“ měnou integraci jako jeden ze základních pilířů EU.

Přes veškerá úskalí se vše podařilo a z historického hlediska tomu není tak dávno, co se dopsala éra několika národních měn. Na jejich místo nastoupila nová jednotná měna euro. Integrační proces se však tímto dnem nezastavil, dále pokračuje. Dříve či později by se měly připojit i měny dalších zemí, jako i naše česká koruna. Stejně živé budou i nadále diskuze o přínosech jednotné měny, množství suverenity, kterou je dobré obětovat a kde již není radno zacházet.

1.1. První integrační snahy

Důvody pro počátky integrace v poválečném období lze shrnout do tří okruhů:

- zabezpečení míru v Evropě
- odstranění nacionalismu
- úsilí o spolupráci a umožnění společného trhu jakožto prostředku ke zvyšování hospodářského blahobytu

Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), někdy také označováno jako Montanní unie, se dá považovat za základ moderní evropské unie. Jedná se o vůbec první uskupení založené na principu supranacionality. Poprvé jeho vznik navrhl Robert Schumann, jako možnou alternativu zabránění další světové válce. Jeho myšlenka spočívala ve shromáždění produkce uhlí a oceli, komodit nutných pro válku, pod společný úřad. Tím byl učiněn první krok k usmíření odvěkých rivalů – Francie a

Německa. Formálně bylo ESUO zřízeno na základě Pařížské smlouvy z roku 1950 mezi Německem, Francií, Itálií a zeměmi Beneluxu. ESUO bylo řízeno Vysokým úřadem.

První forma poválečné měnové integrace se uskutečňovala na základě systému z Bretton Wood. Evropské měny byly na americký dolar, jehož kurz se odvíjel od ceny zlata, vázány systémem pevných kurzů, ten byl zvolen proto, že evropská zkušenost se systémem plovoucích kurzů z 20. let 19. století předpokládala negativní vliv na přímé investice.

V Římských dohodách z roku 1957 viz Brůžek (2007), kterými bylo založeno Evropské hospodářské společenství, není měnová politika řešena jako samostatná kapitola. Měnová politika byla plně v kompetenci jednotlivých členských států. Ve smlouvě stály pouze hlavní cíle a to rovnováha platební bilance, vysoká zaměstnanost, stabilita cenové hladiny, důvěra ve svoji měnu a liberalizace platebního styku. Orgán zodpovědný za tuto oblast představovala Rada, protože však měla na starost poměrně širokou agendu mikroekonomických cílů, založila pro tento účel několik výborů: Výbor pro krátkodobou hospodářskou politiku, Výbor pro střednědobou hospodářskou politiku, Výbor guvernérů centrálních bank a Výbor pro rozpočtovou politiku.

V průběhu 60. let začal růst zájem o měnovou integraci, hlavní důvody vidíme v nedostacích systému z Bretton Wood a snahu o zajištění stability v rámci společné zemědělské politiky. Robert Marjolin publikoval 24.10.1962 memorandum Komise ES viz Dědek (2008) jehož obsahem byl návrh na stabilizaci měnových kurzů, což mělo vést k zavedení společné měny. Založení celní unie se stalo nejvýznamnější první krok na cestě k další integraci.

S rostoucí mírou integrace vzrůstal i tlak na koordinování společné měnové politiky. Jakékoliv konkurenční devalvace měly za následek v konečném důsledku to samé jako zavádění cel při importu a dotací při vývozu. Proto bylo nutné nedovolit členským zemím, aby si určovaly samy svůj měnový kurz. Úspěch celní unie podmiňovalo omezení svrchovanosti členských zemí. Dále muselo docházet k regulaci úrokových sazeb. Rozdílné sazby vedly k přesunu spekulativního kapitálu ze zemí s nižší sazbou do země s vyšší sazbou a s tím opět související posilování resp. oslabování měnového kurzu. Z těchto fakt vyplývá, že mezi mírou ekonomické integrace a mírou samostatnosti států existuje souvislost.

Významný důvod pro vznik integrace představovala i koordinace politik a to zejména zemědělské a obchodní. Počátek naplňování Společné zemědělské politiky se datuje k roku 1962 viz www.wikipedia.cz. Důvod pro její zavedení vyplýval především

z nedostatečného uspokojení domácí poptávky. Státy si v té době nemohly dovolit být závislé na dovozu klíčových komodit. Když díky SZP dosáhlo tehdejších šest zakladatelských členských států v relativně krátké době produkční soběstačnosti, byl to důvod k oslavě. Zemědělci navíc dosáhli rozumné životní úrovně a lidé měli relativně levné potraviny. Během jedné generace došlo k ztrojnásobení produkce, ubylo 2/3 zaměstnanců a zmenšily se osevné plochy. Evropa začala dohánět USA na poli intenzivního zemědělského hospodářství. Poslání SZP spočívalo i v dosažení dalších cílů jako zvýšení produktivity zemědělství, zajištění odpovídající životní úrovně zemědělské komunity, stabilizace trhů, zajištění plynulých dodávek spotřebitelům za rozumné ceny.

Předpokládalo se, že integrace evropské ekonomiky podpoří výrobu a sníží náklady. Důsledkem toho mělo dojít k celkovému zvýšení výkonu evropské ekonomiky a posílení konkurenceschopnosti evropských výrobků na světovém trhu. Přes tato nepochybná pozitiva se mnozí Evropané obávali o národní suverenitu svých států, tak těžce vykoupenou nedávno skončenými boji v rámci druhé světové války.

Rozdílné makroekonomické cíle a různá řešení spekulativních tlaků na domácí měny vedly k tomu, že se koncem 60. let začaly objevovat první konkrétní úvahy, zabývající se řešením měnové integrace do budoucna. Situaci měl vyřešit tzv. druhý Barreho plán (Memorandum o koordinaci hospodářských politik a měnové spolupráci uvnitř Společenství předložené 12.2.1969, druhé proto, že první plán s tímto jménem byl předložen už v únoru 1968, pro rozsáhlou kritiku musel být stažen a přepracován) viz Lacina (2007). Zabýval se první fází měnové integrace a obsahoval tyto doporučení: koordinaci střednědobých a krátkodobých národních hospodářských politik a ustavení společného mechanismu pro měnovou spolupráci.

Summit hlav států a šéfů vlád konaný 1. a 2. prosince 1969 v Haagu viz Lacina (2007) se stal dalším mezníkem v měnové integraci. Zde poprvé státníci formulovali konkrétní návrh na vytvoření hospodářské a měnové unie. Za hlavní důvod je považována hospodářská politika každého státu, která při propojujících se trzích činila stále větší problémy.

1.2. Wernerův plán

Vedením expertní skupiny, která měla posoudit podmínky pro vznik hospodářské a měnové unie, byl pověřen lucemburský premiér a ministr financí Pierr Werner. Svou „Zprávu Radě a Komisi o realizaci stádií Hospodářské a měnové unie ve

Společenství (definitivní text)“ tzv. Wernerova zpráva uveřejnil 7.10.1970 viz Dědek (2008). Text představoval první ucelený a rozsáhlý plán na řešení HMU. Po schválení Radou ministrů ES v Hamburgu dne 22.3.1971 viz Dědek (2008) se zpráva stala základem koncepce Evropské měnové unie. K jejímu vytvoření mělo dojít ve třech etapách v průběhu deseti let.

Hlavní body návrhu:

- Zavedení neomezené směnitelnosti měn členských států ES, což mělo vyústit ve volný pohyb kapitálu na sjednoceném kapitálovém trhu
- Úplné zrušení oscilačního pásma měnových kurzů a neodvolatelné zmrazení měnových parit čímž mělo dojít k nahrazení národních měn jednotnou měnou
- Zavedení jednotné měny mělo být doprovázeno jejím jednotným řízením na úrovni ES vytvořením centrální banky.

Stanoviska členských zemí k Wernerovu plánu byla rozdílná. V zásadě šlo o to, najít kompromis mezi „monetaristy“ a „ekonomisty“.

Ekonomisté, v čele se Spolkovou republikou Německo předpokládali, že musí dojít k vysoké harmonizaci národních ekonomik, až pak má smysl zavedení společné měny. Měnová unie se měla stát vrcholem procesu harmonizace hospodářských politik mezi členskými státy.

Monetaristé, zvláště Francie, Belgie a Lucembursko naopak prosazovali, že měnová unie je základem úspěšné hospodářské integrace. Za prioritu pokládali rychlé zavedení společné měny.

Wernerův plán popisoval detailně první dvě etapy, v třetí mělo dojít k vytvoření měnové unie. Přičemž rozhodnutí třetí etapy měly záviset na zkušenostech s fungováním předchozích opatření. Pro zahájení první etapy zvolilo Společenství datum 1. leden 1971 viz Dědek (2008), cíl spočíval ve sjednocení monetárních a fiskálních politik jednotlivých členských zemí. K ukončení první etapy mělo dojít 31. prosinci 1973. V souvislosti s přípravou na druhou fázi vznikl Evropský fond pro měnovou spolupráci, jako předstupeň Evropské centrální banky, který nakonec zůstal jediným realizovaným výstupem Wernerova plánu.

1.2.1. Neúspěch Wernerova plánu

Přes veškeré snahy však Wernerův plán ztroskotal. Členské země se dostaly do situace, kdy musely řešit hospodářskou krizi. První ropný šok a finanční krize vše

značně zkomplikovali. Komise ještě navrhla, aby členské země pokračovaly do druhé fáze, ale v Radě nedošlo ke shodě.

Neúspěch Wernerova plánu přiznalo i Společenství, které konstatovalo, že v budování hospodářské a měnové unie bylo dosaženo jen minimálního pokroku. Příčinu neúspěchu vidí ve třech hlavních faktorech:

- Nepříznivé události (finanční krize, první ropný šok)
- Absence politické vůle (prosazování národních zájmů)
- Nedostatečné porozumění projektu HMU viz Dědek (2008)

I přes nezdar se stala Wernerova zpráva důležitým mezníkem. Ukázala, že cesta evropské integrace nebude vůbec snadná a rychlá. Dále se některé státy přesvědčily, že jejich dosavadní hospodářská politika je špatná a vyžaduje změny.

1.3. Had v tunelu

Měnová krize roku 1971 vedla ke zrušení konvertibility dolaru a posléze k pádu bretton-woodského systému pevných kurzů a přechodu na systém plovoucích kurzů. Ve snaze zajistit měnovou spolupráci v rámci první etapy Wernerova plánu došlo k navázání evropských měn na americký dolar. Dne 10. dubna 1972 byla podepsána Basilejská dohoda viz Brůžek (2007) mezi ústředními bankami členských zemí, která se stala základem systému označovaného jako „had v tunelu“. Evropské měny představovaly „hada“ s oscilačním pásmem $\pm 1,25\%$ pohybujícího se v „tunelu“ s oscilačním pásmem vůči USD $\pm 0,25\%$. Systém tzv. „hada v tunelu“ začal fungovat 24. dubna 1972 viz Brůžek (2007). Had však dlouho nezůstal ve své podobě. Nestabilní měnová situace a devalvace dolaru donutily postupně státy, aby ze systému vystoupaly a některé se postupně vracely zpět. Nakonec v systému setrvaly jen nejsilnější měny, např. německá marka a některé menší ekonomiky jako Belgie, Lucembursko, Nizozemí. „Odpadlíky“ se staly velké ekonomiky (Francie, Itálie, Velká Británie) ty zápolily se značnou inflací a znehodnocováním kurzů svých měn.

1.4. Odmítnuté iniciativy před EMS

V druhé polovině 70. let se Společenství dostalo do fáze stagnace. O ideálech zakladatelů na širší a těsnější unii se nemluvilo. Hospodářské klima se vznášelo v duchu stagnujícího růstu a vysoké inflace, v některých zemích až alarmující.

Tabulka 1.1. Porovnání ekonomických růstu a inflace za dekádu 60. a 70. let

Země	60. léta		70. léta	
	Růst*	Inflace**	Růst*	Inflace**
Francie	5,6	4,1	3,4	9,6
Itálie	5,7	3,9	3,8	14,0
Německo	4,4	2,7	2,8	5,1
Velká Británie	3,0	4,1	2,0	13,7
USA	4,2	2,7	3,2	7,8

Poznámka: * Průměrné roční tempo růstu HDP v tržních cenách roku 2000.

** Průměrné roční tempo růstu národního indexu spotřebitelských cen.

Zdroj: Dědek (2008), s. 46.

Toto období bylo charakteristické řadou koncepcí jak uvést koordinaci kurzových politik znovu do centra dění. Většinou však stejně ztroskotaly na odmítavém postoji některé ze stran. Přesto měly velký význam, jelikož jednotlivé koncepty se stavěly ke konkrétnímu problému. Řešení se pak přejalo do realizovaného plánu integrace.

1.4.1. Fourcadeův plán

Jean-Pierre Fourcade, francouzský ministr financí předložil Radě Ecofin v září 1974 komplexní materiál, který obsahoval návrh reformy „hada“ viz Dědek (2008).

Francouzský návrh kritizoval hlavně intervenční mechanismus, ten vycházel z předpokladu klasické paritní mřížky, která přidělí účastníkům jistou centrální paritu kurzů. Pokud kurz nějakého účastníka dosáhne až na okraj flukтуаčního pásma, bude se pak vždy jedna z měn nacházet v nejsilnější přípustné pozici a naopak ta druhá v nejslabší. K akci jsou pak vyzvány obě centrální banky, a to jak slabé měny, tak u měny silné. Intervence jsou však vždy spojené s nežádoucími účinky (u měny slabší je to prodej deviz a zadlužování se, u měny silnější pak zvýšení inflace).

Fourcadeův plán požadoval opustit mřížku bilaterálních parit a místo ní umístit do centra intervenčního mechanismu tzv. evropskou účetní jednotku (EUA). EUA byla konstruována jako umělá košová jednotka, sestavená ze specifického množství všech měn Společenství. V roce 1978 došlo k přejmenování na evropskou měnovou jednotku (ECU). ECU můžeme označit za jakési těžiště, které umožňuje identifikovat měny, jejichž kurzy jsou od těžiště nejvíce vzdáleny.

Dále plán obsahoval řadu dalších podnětů, jako štedřejší úvěrové linky či společnou politiku vůči dolaru. S podporou se však nesetkal a proto byl zamítnut. Neúspěch tkvěl v nejistotě pramenící z nového mechanismu. Jednu nosnou myšlenku však přinesl, a to možnost využití ECU.

1.4.2. Duisenbergův plán

Nizozemský ministr financí Wim Duisenberg předložil v červenci 1976 viz Dědek (2008) svůj návrh, jak by integrace měla pokračovat. Plán stál na konceptu tzv. cílových zón, ty se opticky nelišily od flukтуаčního pásma. Obsahově však mezi zónou a pásmem jeden podstatný rozdíl byl. Pásmo zavazuje měnovou autoritu k intervencím s cílem udržet kurz v deklarovaných mantinelech. Zatímco vychýlení z cílové zóny plnilo pouze funkci signálu pro členské vlády, aby nežadávaly další důvody pro vzdalování kurzu od žádoucích mezí. Závazek k neodkladným intervencím nahradila povinnost nezhoršovat divergenci a iniciovat společné konzultace.

Ani tento plán se nesetkal s kladnou odezvou, a po roce jednání došlo k jeho smetení ze stolu. Jednu konkrétní myšlenku však po sobě zanechal a to ideu automatického spouštěče, jenž by opravňoval zahájit debatu o vhodném mixu hospodářské politiky té členské země, jejíž kurz nadměrně diverguje.

1.4.3. Jenkinsova iniciativa

Plán se soustřeďoval hlavně na fiskální oblast, ve které mělo být posíleno postavení rozpočtu Společenství. Dále počítal s rozšířením pravomocí Společenství. V měnové oblasti se vycházelo z upraveného Duisenbergova konceptu. Prezentace iniciativy proběhla na několika veřejných shromážděních, zde se však nesetkala s kladnou reakcí a zřejmě i proto dopadla stejně, jako předešlé plány.

1.5. Evropský měnový systém (EMS)

Důvody pro vytvoření nového systému byly hlavně politické s cílem udržet při životě myšlenku další integrace. EMS se stal volnější variantou měnového hada. Návrh na zřízení systému vznikl ze společné iniciativy německého kancléře Helmuta Schmidta a francouzského prezidenta Valéryho Giscarda d'Estaing. Jeho zrod provázela řada problémů, např. zvyšování cen ropy a jejich prosakování do inflace. EMS začal definitivně fungovat od 13. 3. 1979, viz Brůžek (2007) s hlavním cílem - vytvořit v Evropě zónu měnové stability.

1.5.1. Základní prvky EMS

EMS tvořily tři vzájemně propojené prvky:

- Evropská měnová jednotka (ECU)
- Mechanismus měnových kurzů (ERM)
- Úvěrový mechanismus

1.5.1.1. Evropská měnová jednotka (ECU)

Byla konstruována jako košová jednotka, na počátku se skládala z devíti měn a při transformaci na euro zahrnovala dvanáct položek. ECU měla pevnou hodnotu, úprava se prováděla jednou za pět let a o změně mohla rozhodnout jen Rada ministrů. Zastoupení národní měny se odvozovalo od síly ekonomiky. Pro její určení se vycházelo ze tří ekonomických kritérií, a to podílu HDP členské země na HDP Společenství, podílu země na vnitřním obchodu Společenství a podílu země na finančních zdrojích EMS. Z těchto údajů se spočítal jednoduchý průměr. Do přijetí smlouvy o EU se ECU rozšířila pouze dvakrát, a to začlenění řecké drachmy v září 1984 a v září 1989 zapojení španělské pesety a portugalského escuda.

ECU byla zavedena pouze v bezhotovostní podobě. K jejím úkolům patřilo plnit funkci transakčního prostředku mezi centrálními bankami v rámci Společenství, sloužit k financování deficitu platební bilance a na jejím základě vytvořit systém varování, který upozorňoval na divergenci některé z měn.

Rozlišovalo se mezi tzv. oficiální (používanou v rámci EMS), soukromou (určenou pro bankovní operace) a zelenou ECU (sloužící k zemědělským platbám).

Tabulka 1.2. Složení měnového koše ECU

Měna	Počet jednotek národní měny v 1 ECU			Podíl národní měny na 1 ECU v%		
	13. 3. 1979	17. 9. 1984	21. 9. 1989	13.3. 1979	17.9. 1984	21.9. 1989
Německá marka	0,828	0,719	0,6242	33,0	32,0	30,53
Francouzský frank	1,15	1,31	1,332	19,8	19,0	20,79
Nizozemský gulden	0,286	0,256	0,2198	10,5	10,1	10,21
Belgický a lucemburský frank	3,8	3,85	3,301	9,5	8,5	8,91

Italská lira	109,00	140,00	158,8	9,5	10,2	7,21
Dánská koruna	0,217	0,219	0,1976	3,0	2,7	2,71
Irská libra	0,00759	0,008781	0,008552	1,1	1,2	1,08
Britská libra	0,0885	0,0878	0,08784	13,6	15,0	11,17
Řecká drachma	-	1,15	1,44	-	1,3	0,49
Španělská peseta	-	-	6,885	-	-	4,24
Portugalské escudo	-	-	1,393	-	-	0,71

Zdroj: Lacina (2007), s. 202

1.5.1.2. Mechanismus měnových kurzů (ERM)

Stal se kompromisem mezi Francií, která požadovala do centra intervenčního mechanismu umístit ECU a Německem, které chtělo ponechat paritní mřížku, jako tomu bylo u „hada“. Byl nejdůležitější součástí EMS a skládal se ze dvou složek tzv. paritní mřížky a indikátoru divergence.

Paritní mřížka představovala tabulku, ve které měla každá měna svůj řádek a sloupec. V průsečících řádků a sloupců se nacházely kurzy odpovídajících měnových párů. Odchytky však byly měřeny od centrální parity, kurzu ECU. Kurzy se mohly pohybovat ve flukтуаčním pásmu $\pm 2,25\%$, některé země si mohly zvolit širší rozpětí a to až $\pm 6\%$ viz Brůžek (2007).

Indikátor divergence fungoval jako systémem včasného varování, který ještě před vychýlením z pásma upozornil na hrozící nebezpečí a získal tím čas promyslet a realizovat adekvátní opatření. Limit divergence nastavili na 75% v obou stranách od centrální parity. Tato hodnota se nacházela dost daleko od okrajů pásma, aby bylo možno zareagovat a zároveň ne blízko ke středu flukтуаčního pásma, aby běžné oscilace nezpochybňovaly nastavení parit. Dosažení limitu divergence vyžadovalo zahájení některé z korekčních politik (změna úrokové sazby, změna centrální parity, opatření hospodářské politiky).

1.5.1.3. Úvěrový mechanismus

Tento mechanismus zajišťoval Evropský fond pro měnovou spolupráci (EMCF). Do jeho činnosti spadalo zajištění dostatečných devizových rezerv, koordinace intervenční politiky a zabezpečení úvěrové činnosti v rámci EMS. Základním smyslem bylo poskytnout disponibilní zdroje a tím zabránit narušování integračního procesu.

Mechanismus zahrnoval tři typy úvěrů, viz Dědek (2008):

- Velmi krátkodobé financování - úvěr v neomezené výši se splatností do 45 dnů, s možností prodloužení až o tři měsíce. Transakce se realizovaly prostřednictvím účtů vedených u EMCF v ECU. Jedna centrální banka členské země půjčila jiné, při nedostatku devizových rezerv na potřebné intervence.
- Krátkodobá úvěrová pomoc – jedná se o úvěry omezený dlužnickou kvótou, poskytované na tři měsíce s možností dva až třikrát je prodloužit. Obdobně jako u předchozího druhu financování poskytovány jednou centrální bankou druhé, prostřednictvím EMCF. Účelem výpůjčky bylo výhradně krytí nepředvídatelných deficitů platební bilance.
- Střednědobá finanční pomoc – mohlo dojít k postupnému navýšení až na 16 mld. ECU, při splnění podmínek stanovených Radou ES. Doba splatnosti se pohybovala mezi dvěma a pěti lety. Zde se jednalo o dohodu mezi členskými státy, nikoliv centrálními bankami.

Všechny činnosti EMS směřovaly ke stabilizaci měnových kurzů, bez nichž by EMU nemohla být zahájena. Systém ukončil činnost k 31. 12. 1998, jeho složky se však v modifikované podobě promítly do EMU. K tomuto dni byl také proveden poslední propočet košové jednotky ECU, jejíž hodnota se stala výchozím kurzem eura k USD na základě relace $1 \text{ ECU} = 1 \text{ euro}$.

1.5.2. Fáze vývoje EMS

EMS fungoval bezmála dvacet let, proto je zapotřebí si celou tuto dobu rozdělit do několika fází. Nejčastější dělení uvádí čtyři období viz Dědek (2008) a to:

1. Období regulovaných parit
2. Období kvazi-měnové unie
3. Období krize let 1992 – 1993
4. Období příprav na společnou měnu

1.5.2.1. Období regulovaných parit

Za určující znak prvního období se dá považovat návrat k filozofii pevných, avšak přizpůsobivých kurzů. Uvedené stadium trvalo osm let. Můžeme jej ještě rozdělit do dvou rozdílně pojatých období. První turbulentní fáze začala v březnu 1979 a skončila v březnu roku 1983, představovala pojetí parit v klasickém směru. Druhá fáze od března 1983 do ledna 1987 byla mnohem klidnější a pozvolna pak začala přerůstat do stádia kvazi měnové unie.

1.5.2.2. Období kvazi - měnové unie

V lednu 1987 asi nikdo neočekával, že v následujících téměř šesti letech se Společenství obejde bez regulačních nástrojů a bude se chovat jako neformální měnová unie. Těchto úspěchů by nebylo nikdy dosaženo, bez zpevnění EMS a úspěšného snižování a sblížování inflací. Členské země provedly nejen sestup inflace na nízké hladiny, ale také mezi sebou smazaly inflační rozdíly.

Za společný jmenovatel tohoto kladného vývoje můžeme považovat příznivé ceny ropy, které od druhého ropného šoku padaly prudce dolů a další nárůst přišel až po napadení Kuvajtu Irákem. Dalším kladným faktorem byl určitě pozvolný hospodářský růst, který fungoval jako protiinflační pojistka.

1.5.2.3. Období krize let 1992 - 1993

Po dlouhém období stability, kdy kurzy byly fixovány v rámci ERM a Společenství chtělo podpisem Smlouvy o EU (viz dále) zavést společnou měnu se v září roku 1992 jako blesk z čistého nebe objevila nejhorší krize v historii EMS. Celou krizi spustila kombinace politických a ekonomických faktorů.

Za první náznak se dá považovat prohlubování rozdílů úrokových sazeb mezi zeměmi ES a USA, které vyvrcholilo právě koncem srpna 1992 tím, že investoři přesouvali svá aktiva z dolarových do markových rezerv.

Dánové odmítli 2. června 1992 v referendu Smlouvu o EU viz Dědek (2008), problémy s ratifikací se rýsovaly i ve Francii a Velké Británii. Začátkem září přišla první vlna kurzové spekulace, která za sebou nechala mohutnou spoušť. I přes zásahy centrálních bank došlo k vystrnadění britské libry a italské liry z flukтуаčního pásma. Ještě mohutnější vlna spekulace vygradovala v létě roku 1993, mimo pásmo vytlačila francouzskou, belgickou a dánskou měnu. Kolaps ERM byl na dohled. V srpnu 1993 Rada Ecofin prosadila radikální a kontroverzní řešení. Rozhodla pásmo fluktuace mezi členskými státy rozšířit na $\pm 15\%$ viz Brůžek (2007), tím prakticky vymazala jeho úlohu, současně s významem všech nástrojů typu intervenčních závazků na okrajích pásma. Široké pásmo navozovalo volné kurzové plování.

Vytoužené zklidnění přišlo začátkem roku 1994, kdy došlo ke stabilizaci finančních trhů. Další kladný impuls představovalo přistoupení rakouského šilinku v lednu 1995. Kurzy se pomalu vracely do úzkých, nyní neexistujících pásem. Poslední krizový moment spekulací v březnu 1995 donutil devalvovat španělskou pesetu a

preventivně i portugalské escudo. Po této korekci již nastalo celkové zklidnění a roky krize byly definitivně zažehnány.

1.6. Delorsova zpráva

Na jednání hlav členských států 27. a 28. června 1988 v Hannoveru učinila Evropská rada rozhodný krok, směřující k pokračování integrace. Ustanovila expertní komisi v čele s tehdejšími předsedou Evropské komise Jacquesem Delorsem. Za deset měsíců práce, 12. dubna 1989 seznamovali se svými závěry Radu Ecofin. Text s názvem Zpráva o hospodářské a měnové unii v Evropském společenství se dostal do podvědomí, jako tzv. Delorsova zpráva viz Lacina (2007).

Dokument obsahoval shrnutí dosavadního stavu hospodářské a měnové integrace a detailní návrh, jak dosáhnout HMU. Ideově se zpráva podobala Wernerovu plánu, který v 70. letech zkrachoval.

Realizace HMU měla probíhat ve třech fázích. Doporučovala začít s první fází nejpozději do července 1990, v této fázi předpokládala chod EMS. Hlavním úkolem počáteční etapy se stalo posílení koordinace měnových politik.

Postoupení do druhé fáze podmiňovalo přijetí potřebné legislativy. Prioritu zde představovalo ustavení Evropského systému centrálních bank s jednou zastřešující Evropskou centrální bankou. Nová instituce měla převzít stávající společné monetární aktivity. Problém vznikl mezi monetaristy a ekonomisty. Německo, tradiční představitel ekonomistické školy, požadovalo odvodit délku druhé fáze od průběhu konvergenčního procesu, kde by byla nastavena jasné konvergenční kritéria, a v žádném případě ji neuspěchat. Naproti tomu monetaristé počítali jen s krátkou dobou nutnou pro záběh společné měnové instituce, a prosazovali názor, že v konvergenci může země pokračovat i jako člen EMU. Neshoda v této důležité otázce znemožňovala určení doby přechodu do třetí fáze. Nakonec se Delorsova zpráva přiklonila k myšlence postupného přechodu k trvale pevným kurzům. Oscilační pásma se zužovala, až definitivně zmizela.

Předpokládalo se, že třetí stádium se již bude shodovat s měnovou unií. První krok představovalo zafixování kurzů členských zemí a dále pak převzetí monetární politiky ESCB.

Delorsova zpráva připustila, že měnová unie může fungovat i bez společné měny, jejichž funkci mohly nahradit pevně svázané a plně směnitelné národní měny. Jednoznačně však společnou měnu doporučovala a považovala ji za velký přínos, který sníží transakční náklady. Dále zpráva přisuzovala velký potenciál ECU. Hodnocení

Delorovy zprávy z hlediska praktické využitelnosti je velmi dobré. Většina návrhů a doporučení se dostala do Maastrichtské smlouvy.

1.7. Smlouva o Evropské unii

Znamější však pod neoficiálním názvem Maastrichtská smlouva. Pro její vznik jsou klíčová tři data. 15. prosinec 1991, kdy bylo dosaženo na jednání v Maastrichtu finální dohody, 7. února 1992 viz Lacina (2007) se na stejném místě sjeli vrcholní státníci, aby dohodu podepsali a pak listopad 1993 v tomto měsíci nabyla smlouva účinnosti.

Podle smlouvy měla být struktura EU tří pilířová, načež měnovou unii upravoval první pilíř tzv. nadnárodní. Druhý řešil spolupráci v oblasti zahraniční politiky a justice třetí pak otázky vnitra.

Už v začátcích smlouvu čekala řada překážek např. ústavní žaloba za omezování národních suverenity, Dánské odmítnutí či krize EMS. Úsilí o vznik měnové unie se stále potýkalo s problémy, přelom přinesl až fakt, že unie se stala realitou. Celá koncepce vzniku vycházela z Delorovy zprávy a počítala se třemi etapami. Smlouva zahrnovala zásady koordinace hospodářských politik, podmínky členství, institucionální opatření a časový harmonogram tvorby HMU.

1.7.1. Časový harmonogram budování HMU

Jak již bylo zmíněno, celý proces tvorby HMU se skládal ze tří fází, které na sebe navazovaly, délkou i obsahem se však výrazně lišily. První etapa byla startovací a z hlediska koordinace nenáročná. K přijetí nejdůležitější rozhodnutí došlo v druhé, třetí pak charakterizoval vznik HMU a zavedení evropské měny.

1.7.1.1. Přípravná fáze (1. července 1990 – 31. prosince 1993)

Rozběhla se již před konferencí o HMU. Vycházela z Delorova plánu a počítala s trváním EMS. Úkol spočíval v uskutečnění přípravných kroků k vybudování HMU. V ekonomice došlo k realizaci jednotného vnitřního trhu a větší koordinaci rozpočtových politik členských států.

1.7.1.2. Klíčová fáze (1. ledna 1994 - 31. prosince 1998)

Druhá etapa zahrnovala nejnáročnější a zároveň nejdůležitější kroky v přechodu k HMU. Úkolem bylo vytvořit institucionální a právní podmínky pro vznik

měny, jelikož na začátku třetí fáze už měla HMU existovat. Během tohoto období začal fungovat Evropský měnový institut (EMI) jako předchůdce Evropské centrální banky (ECB).

1.7.1.3. Závěrečná fáze (1. leden 1999 – 30. červen 2002)

Na začátku této etapy oficiálně zahájil činnost ESCB a ECB. Tyto dvě instituce převzaly odpovědnost za prováděnou měnovou politiku. 1. 1. 1999 došlo k zafixování kurzů mezi měnami členských států a eurem. Toho dne vzniklo euro v bezhotovostní podobě. Tehdy vstupovalo do HMU jedenáct zemí. V lednu 2001 se pak po splnění konvergenčních kritérií připojila řecká drachma. Počínaje rokem 2002 došlo k fyzickému zavedení eura. Na počátku kolovaly v oběhu každého státu dvě měny, původní národní a euro. Tento stav však představoval velkou zátěž pro všechny zúčastněné, proto se členské státy dohodly na co nejrychlejší výměně oběživa a to do 28. února 2002. Mohli bychom tedy 28. únor 2002 považovat za formální den vzniku HMU. Tento proces však zdaleka není ještě u konce, jelikož existují státy, které jsou vně eurozóny. Všechny státy stojící mimo mají možnost se každý rok k HMU připojit. Základní podmínkou je plnění přístupových (konvergenčních) kritérií.

Tabulka 1.3. Přepočítací kurzy mezi eurem a národními měnami

Měna	Kód měny	1 EUR=
Belgický frank	BEF	40,3399
Finská marka	FIM	5,94573
Francouzský frank	FRF	6,55957
Irská libra	IEP	0,787560
Italská lira	ITL	1936,27
Kyperská libra***	CYP	0,585274
Lucemburský frank	LUF	40,3399
Maltská lira***	MLT	0,429300
Německá marka	DEM	1,95583
Nizozemský gulden	NLG	2,20371
Portugalské escudo	PTE	200,484
Rakouský šilink	ATS	13,7603
Řecká drachma*	GRD	340,750
Slovenská koruna ⁺	SKK	30,1260
Slovinský tolar**	SIT	239,640
Španělská peseta	ESP	166,386

Poznámky: * Člen eurozóny od 1.1.2001, ** Člen eurozóny od 1.1.2007, *** Člen eurozóny od 1.1.2008, ⁺ Člen eurozóny od 1.1.2009.

Zdroj: Dědek (2008), s. 221.

1.7.1.4. Vývoj HMU po zavedení eura

V následujícím roce po zavedení eura bylo přijato Memorandum o porozumění, týkající se spolupráce mezi orgány dohledu v eurozóně. V roce 2003 došlo také k upřesnění strategie měnové politiky. V květnu 2004 se deset centrálních bank nově přistupujících států stává součástí ESCB. Do mechanismu ERM II přistoupilo Slovinsko, Litva a Estonsko. Během dalšího roku se na popud Francie a Německa rozhodla Rada Evropské unie pro nová pravidla Paktu stability: zvýšil se počet možností, kdy lze překročit tříprocentní deficit veřejných financí a období, než EU přistoupí k sankcím, se prodloužilo. Tento krok byl silně kritizován menšími státy, které se snažily udržet schodky svých rozpočtů ve stanovených mezích za cenu velkých obětí. Do mechanismu ERM II též vstoupily tři státy, které se později staly členy Eurozóny. V květnu Kypr a Malta a v listopadu Slovensko. ECB poprvé zveřejnila ukazatele finanční integrace v eurozóně.

V roce 2007 došlo k prvnímu rozšíření eurozóny, v lednu přistoupilo Slovinsko. Také Evropská unii přibyli dva noví členové - Rumunsko a Bulharsko - jejichž centrální banky se začlenily do ESCB. V červnu poprvé zveřejní ECB a Eurostat hospodářské a finanční účty eurozóny.

V lednu 2008 vstupuje do eurozóny Malta a Kypr. Je zveřejněna také nová dohoda - Memorandum o porozumění, ze které vyplývá, že při finanční krizi spolu budou úzce spolupracovat orgány dohledu, centrální banky a ministerstva financí.

Za zmínku jistě stojí i dvě smlouvy projednávané v soudobé historii. Tou první je Smlouva o Ústavě pro Evropu, která měla nahradit stávající strukturu smluv, včetně Smlouvy Maastrichtské a Smlouvy o založení Evropského společenství, jedním dokumentem. K podpisu došlo v říjnu roku 2004, poté následoval proces ratifikace. Smlouva ztroskotala na nepřijetí v referendu ve Francii a Nizozemí. V současnosti nejvíce diskutovaný dokument představuje Lisabonská, neboli Reformní smlouva. Její myšlenka se zrodila během německého předsednictví, na rozdíl od její předchůdkyně nemá smlouvy nahradit, ale pouze je změnit. Změny obsažené v neúspěšné evropské ústavní smlouvě však téměř zcela přejímá. Posledním státem, který přijal euro 1.1.2009 je Slovensko.

1.8. EU a Česká republika

Česká republika požádala o členství v Evropské unii 17. ledna 1996. V následujícím roce byly zahájeny přístupová jednání společně s dalšími státy.

Následně pak každoročně vydávala Evropská komise pravidelné posudky hodnotící pokroky kandidátských zemí v ekonomické, právní, politické a dalších oblastech. Pro vstup nových zemí byla velice důležitá ratifikace Smlouvy z Nice v roce 2003, která mimo jiné připravila evropské instituce na přijetí nových členů. Smlouva o přistoupení byla podepsána v dubnu 2003 v Athénách; datum vstupu nových deseti členů do EU stanovila na 1. květen 2004. Jako způsob ratifikace si Česká republika zvolila referendum: v ČR se vyjádřilo pro vstup do EU 77,33 % voličů, volební účast byla 55,21 %. Členstvím v EU se Česká republika zavázala k přijetí eura, přesné datum vstupu do eurozóny však není ještě známo.

1.9. Evropské měnové instituce

Bezespору tou nejdůležitější je Evropská centrální banka (ECB), která byla přeměněna z Evropského měnového institutu. Jejím hlavním úkolem bylo provést nezbytná opatření k vzniku EMU. Banka zahájila činnost 1.1.1999 a tímto dnem převzala činnosti centrálních bank členských států. Tzv. Eurosystém je tvořen ECB a centrálními bankami zemí eurozóny.

Další velmi významnou institucí je ESCB, zahrnující ECB a všechny národní centrální banky EU. Eurosystém a ESCB jsou řízeny vrcholnými orgány ECB.

1.10. Shrnutí

Musíme si uvědomit, že za vůbec prvními integračními snahami v Evropě stála myšlenka vyvarovat se další válce. Hrůzy 2. světové války ve všech zanechaly pachut' a vědomí, že válka nesmí přijít znovu. Bylo nutné smířit odvěké rivaly, Německo a Francii, a koordinovat produkci komodit nutných pro válku - uhlí a oceli. O to se mělo postarat první nadnárodní uskupení v Evropě - Evropské společenství uhlí a oceli. Po zajištění míru, druhý nejdůležitější úkol, představovalo zabezpečení klíčových komodit. Nutné bylo osvobodit se od závislosti na dovozu, což se během krátké doby povedlo.

Na projekt EMU lze pohlížet ze dvou úhlů pohledu a to jako na projekt politický a ekonomický. Z politického hlediska je nutné zdůraznit, že bez osobního nasazení nejvyšších politických osobností by měnová unie nevznikla. Ekonomický úhel pohledu nám říká, že na počátku stály ekonomické důvody (koordinace zemědělské politiky, snaha oživit trh a zajistit blahobyt).

I za oživením snah o měnovou integraci v 2. polovině 70. let stály také ekonomické důvody, Německo v ní vidělo možnost stát se silnějším protihráčem USA,

Francie a Itálie nástroj k potlačení dominantního vlivu Německa a malé státy nacházely výhody společné měny.

Klíčovým krokem na cestě ke společné měně představovala realizace Evropského měnového systému, který se skládal ze tří složek – Evropské měnové jednotky, úvěrového mechanismu a mechanismu měnových kurzů. Vyhodnocení dosavadního průběhu shrnovala Delorsova zpráva. Většina jejich návrhů a doporučení se promítla do následujícího dokumentu, Smlouvy o Evropské unii. V ní byl přechod k měnové unii rozvržen do třech fází. Zformulovaná byla maastrichtská kritéria, která zaručovala, že do měnové unie vstoupí jen země s vysokým stupněm konvergence a makroekonomické stability. Mnohé nástrahy čekaly na tvorbu HMU i v nedávné minulosti. Až do poslední chvíle nebylo jasné, kolik zemí splní konvergenční kritéria. Logistické problémy mohly nastat při samotné výměně náhorního oběživa za euro bankovky. I to však bylo zvládnuto a po obdobích vzestupů i pádů se stala měnová unie se společnou měnou skutečností. Mohlo by vypadat, že za procesem měnové integrace je možno udělat tečku, to však není pravda. Řada členů Evropské unii stojí ještě vně eurozónu. Také je nyní nutné dokázat, že očekávané přínosy budou dosaženy, a měnová unie naplní původní očekávání.

2. Náklady a přínosy členství v měnové unii

Náklady jedné měny vidíme hlavně na makroekonomické úrovni, zejména v nebezpečí vzniku asymetrického šoku, který může postihnout členy měnové unie. Nejúčinnější zbraní proti šokům představují automatické vyrovnávací mechanismy v podobě dostatečné mobility pracovní síly a flexibility mezd. V případě jejich selhání mohou jejich roli zastoupit pojišťovací mechanismy, které jsou schopné částečně kompenzovat náklady související s asymetrickým šokem.

Hlavní přínosy jedné měny tkví v odstranění transakčních nákladů a eliminaci kurzového rizika. Je však ještě celá řada přínosů jako např. zvýšený zahraniční obchod,

jednodušší srovnatelnost cen v zemích měnové unie, větší příliv přímých zahraničních investic atd.

Při analýze výhod a nevýhod spojených se členstvím v měnové unii lze zvolit dva různé přístupy. Teoretický vychází z dnes již tradiční teorie OCA vytvořené R. Mundellem viz Lacina (2007) a dále pak rozvinuté řadou ekonomů. Druhý, empirický přístup, vychází z hodnocení existujících uskupení. Nejčastěji citovaným příkladem jsou Spojené státy americké. Používání dolaru na velkém území již poměrně dlouhou dobu umožňuje zkoumat výhody a nevýhody jedné měny

Dále lze k porovnání nákladů a přínosů použít různé modely. Statické se zabývají jen otázkou, kdy přínosy jedné měny převýší náklady. Optimistický monetaristický model křivku nákladů umísťuje značně k počátku soustavy souřadnic a tím očekává malé náklady. Neokeynesovský model počítá s vyššími náklady. Další významnou teorií, kterou nesmíme opomenout je hypotéza endogenity procesu ekonomické a měnové integrace. Nově se objevují moderní teorie optimální měnové oblasti.

2.1. Tradiční teorie optimální měnové oblasti (OCA)

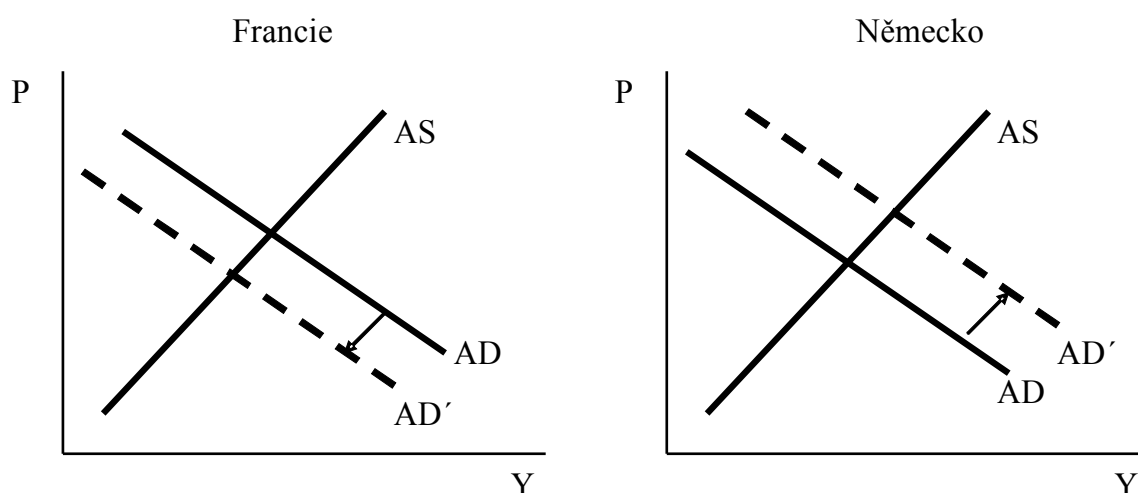
OCA definují různí autoři různě. Můžeme ji například chápat jako geografické území se společnou měnou případně s několika měnami, jejichž měnové kurzy jsou neodvolatelně zafixovány. Optimalita je definována splněním několika kritérií, zahrnujících mobilitu výrobních faktorů, otevřenost ekonomiky, diverzifikace produkce, cenovou flexibilitou atd. Brůžek OCA chápe jako: „...*takovou geografickou oblast či měnovou unii, kde je pravděpodobnost vzniku asymetrického šoku velice nízká, a kde působí ekonomický mechanismus, který je schopen asymetrickým šokům předejít, po jejich vzniku je eliminovat či alespoň snížit jejich dopad*“ viz Brůžek (2007) s. 25. Můžeme rozlišit dva přístupy k teorii OCA - raný a současný. Oba mají své výhody a nevýhody. Raný chápeme jako čistě makroekonomický, který dobře analyzuje absorpci šoků. Současný pohled bere více v úvahu i mikroekonomické aspekty a neefektivnost nominálních měnových kurzů v absorpci šoků, které jsou považovány za hlavní náklady vyplývající s členstvím v měnové unii.

Ještě než se pustíme do rozebírání teorii OCA, je dobré uvést definici asymetrického šoku. Asymetrický šok lze chápat jako situace, kdy změna v agregátní poptávce nebo změna v agregátní nabídce nepostihuje členské země měnové unie stejným způsobem.

Cílem měnové integrace je, aby náklady spojené se členstvím v měnové unii nepřevyšovaly přínosy plynoucí z členství.

Raný teoretický přístup zpracoval v 60. letech 20. století ekonom R. Mundell viz Brůžek (2007). Na modelu dvou ekonomik, Německa a Francie, které vytvářejí měnovou unii a mají společnou centrální banku, jak působí asymetrický šok. V důsledku přesunu preferencí spotřebitelů z jedné země do druhé dojde k tzv. asymetrickému poptávkovému šoku, který je zachycen v klasickém modelu AS – AD. Šok se projeví poklesem poptávky ve Francii a růstem poptávky v Německu. Má-li tato změna trvalý charakter, důsledkem bude přesun preferencí z francouzského na německé zboží, pokles produktu ve Francii a růst produktu v Německu. S velkou pravděpodobností dojde i k růstu nezaměstnanosti ve Francii. Na první pohled by se mohlo zdát, že problémy bude muset řešit jen Francie, ale není tomu tak. V důsledku expanze se Německo bude potýkat s cenovou nestabilitou.

Graf 2.1. Poptávkový asymetrický šok v modelu AS - AD

Zdroj: Lacina (2007) s. 6

Jelikož jsou země členem měnové unie, nemohou využít monetární ani kurzovou politiku, existují však automatické vyrovnávací mechanismy, které pomohou nastolit rovnováhu v obou zemích. Těmito mechanismy je mobilita pracovní síly a flexibilita mezd.

Závěrem lze teda konstatovat, že měnovou unii můžeme pokládat za optimální, jsou-li splněny dvě podmínky: existuje dostatečná flexibilita mezd a mobilita pracovní síly. Ani jedna z podmínek OCA však není mezi stávajícími členy Evropské unie splněna.

V případě, kdy je země zasažena asymetrickým šokem a současně je omezena funkčnost automatických vyrovnávacích mechanismů, musí existovat nástroj kompenzující alespoň část nákladů spojených s tímto šokem. V odborné literatuře se setkáváme se dvěma typy pojišťovacích mechanismů: veřejnými a soukromými. Veřejný může mít podobu velkého společného rozpočtu federálního typu nebo tzv. mezigeneračního transferu. Soukromý je podmíněn integrací finančních trhů.

Asymetrický šok a problémy s jeho zvládnutím jsou vlastně největším nákladem členství v měnové unii. Jelikož již neexistuje samostatná měnová a kurzová politika, státy mají jen omezenou možnost, jak se jim bránit.

Mundell identifikoval zdroje asymetrického šoku:

- V rozdílných preferencích národních autorit
- V rozdílech národních právních systémů
- Ve ztrátě nezávislosti monetární politiky
- V tempech ekonomického růstu
- V efektivnosti fiskálních systémů

Teorie OCA byla zpracována v 60. letech a od té doby nezaznamenala výrazný vývoj, snad až v roce 1996 prací Frankem a Rose o endogenitě OCA charakteristik a přijetím „Lucasovy“ kritiky do jádra teorie viz Lacina (2007).

2.2. Zdroje asymetrického šoku

2.2.1. Rozdíly v právních systémech

I přesto, že evropská integrace probíhá více než padesát let, existují mezi národními právními systémy výrazné rozdíly, které jsou potencionálním zdrojem asymetrického šoku, tedy situace, kdy se stejná událost projeví rozdílně v jednotlivých národních ekonomikách.

2.2.2. Rozdíly v preferencích národních autorit

Jedná se o jeden ze zdrojů šoku, způsobený rozdílným vnímáním preferencí s ohledem na dosažení cenové stability a úrovně nezaměstnanosti. Některé země jsou více konzervativní, svůj primární cíl vidí v zachování cenové stability, některé naopak preferují vyšší úroveň zaměstnanosti a obětují ji cenovou stabilitu. Země v měnové unii musí najít schodu v těchto otázkách, aby nedocházelo k šokům.

2.2.3. Ztráta nezávislosti monetární politiky

Největší obavy ohledně vytvoření měnové unie souvisí se ztrátou nezávislé monetární politiky, kterou v případě unie kontrolují všechny členské země. Státy tedy ztrácí jednu z možností, jak se vyrovnat asymetrickému šoku. Tato myšlenka byla zdůrazňována zejména v 70. letech, kdy řada autorů věřila v klesající Phillipsovu křivku, a že země poté nebude schopna určit svojí „vytouženou“ míru inflace a nezaměstnanosti. Nezávislá monetární politika je také obtížně udržitelná s volným obchodem, plnou kapitálovou mobilitou a fixními kurzy.

2.2.4. Rozdílné chování při vyjednávání o mzdách

Rozlišujeme dva přístupy k vyjednávání o mzdách: centralizovaný a decentralizovaný, kde se vyjednává na úrovni podniků.

Tyto rozdíly mohou vést k výraznému růstu nákladů spojených se členstvím v měnové unii, ačkoliv byly jednotlivé země postihnuty stejným typem šoku. V zemi s vysoce centralizovaným vyjednáváním bude diskuze vedena na racionální úrovni. Odbor mají do svých požadavků zakomponován i fakt, že přehnané mzdové nároky vyvolají růst inflace a následné snížení reálné mzdy. V zemi s decentralizovaným vyjednáváním jde mnohem složitěji udržet růst mezd tak, aby nepřispíval k dynamizaci inflace.

2.2.5. Různá tempa ekonomického růstu

Problém souvisí s udržením rovnováhy platební bilance. Země s větším tempem růstu bude mít problémy s deficitem obchodní bilance, jelikož její dovozy porostou rychleji než vývozy. Aby se tato země vyhnula stálým deficitům obchodní bilance, bude muset snížit cenu svých vývozů, tím zvýší jejich atraktivnost. Země s rychlejším tempem růstu tedy ponese dodatečné náklady členství v měnové unii v podobě zpomalení ekonomického růstu.

Tabulka 2.1. Průměrné hodnoty ekonomického růstu v období 1981-2003 v členských zemích EU

Země	Růst (v %)
Rakousko	2,20
Belgie	1,92
Dánsko	1,80
Finsko	2,36
Francie	2,04

Německo	1,87
Řecko	1,83
Irsko	5,30
Itálie	1,78
Lucembursko	4,73
Nizozemí	2,26
Portugalsko	2,65
Španělsko	2,75
Švédsko	2,02
Velká Británie	2,45

Zdroj: Lacina (2007), s. 27

2.2.6. Další zdroje asymetrického šoku

Do této skupiny můžeme zařadit institucionální rozdíly na trhu práce, rozdíly ve finančních systémech, produktivitu a inflaci, věrohodnost národních autorit, efektivnost makroekonomických politik a otevřenost národních ekonomik.

2.3. Přínosy spojené se členstvím v měnové unii

Přínosy spojené se členstvím v měnové unii můžeme spatřovat jak v rovině makroekonomické, tak v rovině mikroekonomické. Na makroekonomické úrovni je to obzvláště růst vzájemné obchodní výměny, zvýšený příliv přímých zahraničních investic a zprostředkovaně dynamičtější ekonomický růst. Kvantifikace makroekonomických výhod je mnohem složitější než přínosů mikroekonomických, ke kterým patří odstranění transakčních nákladů spojených s existencí národních měn a eliminace kurzového rizika.

Studie Jeden trh, jedna měna připravená z podnětu Evropské komise shrnuje důsledky měnové integrace v rámci EU a vyjmenovává nejvýznamnější přínosy:

- Transakční náklady a kurzové riziko
- Cenová stabilita a transparentnost
- Veřejné finance
- Postavení jednotné evropské měny ve světovém měnovém systému
- Ztráta národních měn a autonomie měnových politik členských států

Ve studii se často objevuje zmínka, že kvantifikace přínosu je obtížná a k jejich plnému dosažení dojde až v horizontu 10 - 15 let.

2.3.1. Eliminace transakčních nákladů

Je jedním z nejviditelnějších a nejměřitelnějších přínosů společné měny. Přínosy rostou v závislosti na objemu a frekvenci použití národní měny jako mezinárodní platební jednotky, otevřenosti ekonomiky a variabilitě měnového kurzu. Z výše uvedeného vyplývá, že nejvyšší budou u malých otevřených ekonomik.

Musíme však upozornit, že přínosy jedněch, jsou ztrátou pro druhé. Zatímco odstranění poplatků představuje úsporu pro obyvatele a firmy, pro banky znamená ztrátu jednoho z příjmu, který je nutno nějakým způsobem nahradit. Přestože byly všechny členské země zapojeny do platebního systému TARGET, docházelo i po zavedení společné měny k znevýhodňování přeshraničních transakcí v eurech, za které si banky účtovaly mnohem vyšší poplatky než při domácích platbách v eurech.

Evropská komise řešila řadu stížností na toto počínání bank, provedla šetření a musela zasáhnout. 1. července 2002 viz Lacina (2008) vydala nařízení, které sjednocovalo poplatky u přeshraničních a vnitrostátních plateb v eurech.

Přes neochotu bankovních institucí vzdát se důležitého zdroje příjmů můžeme konstatovat, že odhadované přínosy byly po zavedení společné měny naplněny.

Dalším přínosem bylo odstranění povinnosti vést účetnictví ve více měnách pro firmy, jež realizovaly svou produkci ve více členských státech.

2.3.2. Transparentnost cen

Ke srovnání cen stejného typu zboží již spotřebitel nepotřebuje znát měnový kurz. Srovnání se tak stává mnohem snazší. Je však nutné upozornit, že k úplné konvergenci cen nedojede ani v dlouhém časovém období, příčinu vidíme v tom, že nadále existují národní trhy se svými specifiky, které úplnému „sladění“ cen brání.

Následující tabulka ukazuje rozdílnost cen u konkrétního druhu zboží jak napříč měnovou unií, tak uvnitř členského státu.

Tabulka 2.2. Vnitrostátní a mezistátní relativní cenové rozdíly u vybraných položek zboží (bez DPH) v roce 2000

Vybrané položky zboží	Cenové rozdíly mezi členskými státy (%)	Cenové rozdíly uvnitř členského státu (%)
Evian - minerální voda	43	4
Rexona deodorant	21	2
Colgate - zubní pasta	14	4

Coca - Cola	21	4
Pedigree Pal - krmivo pro psy	10	2
Philips Audio Systém	28	20
Sony Audio Systém	38	25
Sony TV (14 palců)	33	19

Zdroj: Lacina (2007), s. 79

Z tabulky je zřejmé, že u vybraných položek stejného typu zboží dosahují cenové rozdíly mezi členskými státy v průměru 30%. Ve srovnání s tím jsou rozdíly v rámci jedné země 10-15 krát menší.

2.3.3. Přínosy spojené s eliminací kurzového rizika

Dlouhodobě je téměř nemožné odhadovat vývoj kurzového rizika s větší pravděpodobností. Jeho eliminace by vedla k podpoře vzájemného obchodu a následně k ekonomickému růstu. Obecně tedy růst rizika vede k tomu, že investoři uzavřou obchod pouze za předpokladu nadprůměrného výnosu. V takovém případě nebude celá řada investic realizována. Kurzové riziko však není eliminováno vzhledem k zemím vně eurozónu.

2.3.4. Měnová unie a růst vzájemného obchodu

Jak již bylo uvedeno, na vzájemný obchod kladně působí dva faktory a to snížení transakčních nákladů a eliminace kurzového rizika. Tyto předpoklady se staly základem celé řady teorií, které můžeme rozdělit do dvou skupin, na modely empirické a modely jejichž základem je křížová analýza. Novější modely pracují s celou řadou faktorů jako např. velikost HDP, obchodní omezení atd. Potvrdily velice silnou závislost mezi velikostí vzájemného obchodu a zavedením společné měny. Například Rose (2000) odhadoval, že v důsledku vstupu do měnové unie může dojít k nárůstu vzájemného obchodu až o 100% oproti zemím stojícím vně. Novější studie ukazují, že v eurozóně se efekt projevuje pomaleji, ukazují na dosavadní růst v řádu 5-10% viz Lacina (2007).

2.3.5. Nepřímé přínosy související se členstvím v HMU

V důsledku plnění konvergenčních kritérií došlo k snížení měr inflace u všech zemí usilujících o členství v eurozóně. Sblížení měr inflace omezilo potřeby upravovat ztrátu konkurenceschopnosti znehodnocením měny. Cenová stabilita dále umožnila snížit dlouhodobé i krátkodobé úrokové sazby.

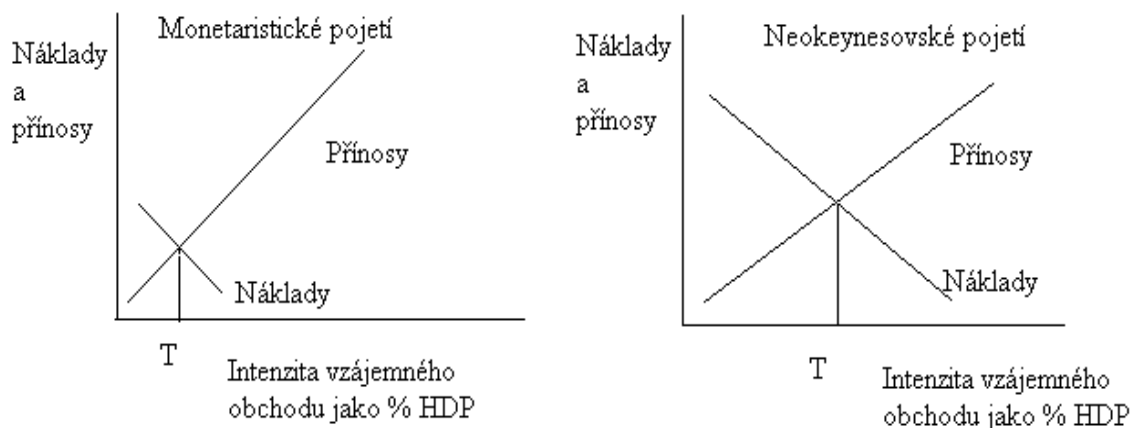
2.4. Statické přístupy k analýze

Je důležité odvodit, kdy přínosy převýší náklady. S tím souvisí účinnost monetární a kurzové politiky s ohledem na schopnost vyrovnat asymetrické šoky. Existují dva pohledy a to monetaristický a neokeynesovský.

Monetaristé považují monetární i kurzovou politiku za krátkodobě i dlouhodobě neúčinné a jejich použití za zdroj ekonomické nestability. Kritiku těchto politik započali monetaristé v čele s Miltonem Friedmanem. Důvodem je fakt, že neočekávané změny ve vývoji a vleklá inflace jsou v ekonomice zdrojem ekonomické nestability a zastavení růstu. Naopak nízká inflace a stabilní politiky vytvářejí prostředí pro ekonomický růst. Křivka nákladů se teda nachází blízko počátku a stejně tak i bod (T) představující míru otevřenosti ekonomiky, potřebnou pro vstup do měnové unie. Z tohoto pohledu by řada zemí splňovala jeden ze základních předpokladů členství v měnové unii a to, že přínosy z členství převýší náklady.

Opačným extrémem je „neokeynesovský“ přístup, který předpokládá existenci nízké mobility pracovní síly a strnulosti trhů práce. Zde je nutné dosáhnout vysoké míry propojenosti národních ekonomik, aby vstup do měnové unie byl pro účastníky integrace přínosný. V opačném případě je pro země výhodnější ponechat si v oblasti měnové politiky autonomii.

Graf 2.2. Analýza nákladů a přínosů spojených se vstupem do měnové unie

Zdroj: Lacina (2007), s. 107

Současné chápání ekonomické teorie podporuje dlouhodobou neefektivitu monetární a kurzové politiky při zvládání asymetrických šoků, v případě eurozóny je důležité zmínit i problém rigidity na trzích práce a nedostatečnou mobilitu pracovní síly. Otázkou je, kolik zemí EU v současné době tvoří optimální měnovou oblast. V porovnání s USA je více optimální měnovou oblastí USA, jelikož má vyšší flexibilitu trhu práce i mobilitu pracovní síly. Dalším faktorem ovlivňující poměr nákladů a přínosů je míra sladění hospodářských cyklů. Čím jsou hospodářské cykly více sladěné, tím jsou náklady členství v měnové unii nižší.

Graf 2.3. Křivka OCA – Vztah mezi mírou sladění hospodářských cyklů a flexibilitou trhu práce

Zdroj: Lacina (2007), s. 111

Země, které chtějí vstoupit do měnové unie, ale v současnosti jsou náklady spojené s tímto krokem pro ně příliš vysoké, mohou žádaného stavu dosáhnout dvěma cestami. První je snaha o větší sladění hospodářských cyklů. Zde však existuje řada problému. Jejich sbližování by byl proces obtížný a dlouhodobý. Prostřednictvím působení hospodářské politiky by šlo ovlivnit strukturu HDP, ale pouze jen omezeně. Jinou možností by bylo prohlubování integrace směrem k politické unii.

Druhou možností je postupné zvyšování flexibility trhu práce. To by ovšem vyžadovalo reformy sociálního státu. S ohledem na politickou citlivost opatření nelze v krátké době očekávat žádný posun v oblasti mobility pracovní síly a flexibility trhu práce. V členských zemích EU lze od počátku 21. století identifikovat společné znaky nezaměstnanosti, především dlouhodobá nezaměstnanost (absence zaměstnání po dobu více jak 12. měsíců) a nezaměstnanost určitých skupin obyvatel, zvláště mladých (18 až 25 let) a lidí v předdůchodovém věku (55 a více).

Poměrně nákladný důchodový systém pak snižuje konkurenceschopnost Evropy v porovnání s jinými ekonomickými centry světa (Asie, Amerika). Většina národních pokusů o zvýšení mobility pracovní síly narazila na silné protesty obyvatelstva, v důsledku kterých došlo často k odklonu od navrhovaných změn.

2.5. Hypotéza endogenity procesu ekonomické a měnové integrace

Existují dva různé pohledy na možnost vzniku asymetrického šoku v souvislosti s prohlubující se obchodní integrací v rámci Evropské unie.

První pohled, tj. pohled Evropské komise, který lze též nazvat pohledem optimistickým argumentuje, že intenzivnější obchodní vazby přinesou větší synchronizaci národních hospodářských cyklů. Ačkoliv země na začátku integračního procesu netvořily optimální měnovou oblast, postupně se do ní v důsledku prohlubování spolupráce přesunuly. Dochází k naplnění hypotézy o endogenitě procesu měnové integrace. Obchod mezi evropskými průmyslovými ekonomikami je typický vnitroodvětvovým obchodem (intra-industry trade) založeným na výnosech z rozsahu a nedokonalé konkurenci. Za této situace tedy měnová integrace nepovede k větší specializaci jako možnému zdroji asymetrického šoku mezi ekonomikami.

Naopak Krugman upozorňuje na modelu USA na možnost obchodní specializace s využitím komparativní výhody směrem do meziodvětvového obchodu (tzv. inter - industry trade), jehož výsledkem může být koncentrace jednoho výrobku v určitém státě. Důsledkem toho, se zvyšuje pravděpodobnost vzniku asymetrického šoku. V případě platnosti Krugmanovy hypotézy by proces integrace nevedl k růstu přínosů pro zúčastněné státy.

Současné empirické studie podporují spíše hypotézu o endogenním charakteru procesu měnové integrace – vlivu rostoucí vzájemné obchodní výměny na sladěnost hospodářských cyklů.

2.6. Moderní OCA teorie a EMU

Koncem 20. a počátkem 21. století vznikala řada empirických studií snažících se odhadnout přínosy a náklady společné měny pro Evropu z pohledu teorie OCA. Práce zkoumaly zejména velikost vzájemného obchodu, míru mobility pracovních sil, variabilitu měnových kurzů, systém fiskálních trendů a případně další OCA charakteristiky.

Empirický výzkum proměnných nepřináší jednoznačné závěry. Obecným závěrem je, že existuje větší pravděpodobnost asymetrických šoků v EU než v USA. Na tomto tvrzení panuje mezi ekonomy všeobecně shoda, ačkoliv i zde se nevyhneme problémům, neboť USA je již dlouhodobě fungující měnovou unií a EU nikoliv a přijetí společné měny vzhledem k endogenitě OCA charakteristik může změnit symetrii šoků. Rozdíl mezi EU a USA v přizpůsobování se šokům v mobilitě pracovních sil a rigiditě cen je markantnější. Z toho pak vyplývá, že zde může být potřeba koordinace fiskální politiky eurozóny jako prostředku absorpce potenciálních šoků.

Další empirické studie zaměřené na tranzitivní ekonomiky, a to nejen Českou republiku, ale i ostatní státy ukazují, že konvergence České republiky k eurozóně se výrazně neliší od dalších středoevropských zemí.

2.7. Shrnutí

Mezi největší hrozby společné měny patří nebezpečí vzniku asymetrického šoku a omezené možnosti státu se mu bráni, jelikož už neexistuje národní měnová a kurzová politika. Nejvýznamnějšími zdroji šoku jsou rozdílná tempa ekonomického růstu, různé preference národních autorit a nestejné míry inflace. Aby bylo možno šoky účinně eliminovat, musí fungovat dva automatické vyrovnávací mechanismy v podobě mobilního trhu práce a flexibilních mezd. Selžou-li tyto mechanismy, částečně snížit náklady asymetrického šoku mohou tzv. pojišťovací mechanismy.

Přínosy jednotné měny jsou jak v rovině makroekonomické, tak v mikroekonomické. Mezi ty největší makroekonomické patří zvýšený příliv přímých zahraničních investic, zvýšený export a zprostředkovaně dynamičtější ekonomický růst. U mikroekonomických jsou těmi nejdůležitějšími odstranění kurzového rizika a eliminace transakčních nákladů.

Odpovědět jednoznačně na otázku, zda Evropská unie je OCA není jednoduché, dokonce si troufám říct, že to není ani zcela dobře možné. U současných členů eurozóny logicky předpokládáme, že přínosy spojené se členstvím v měnové unii převyšují v jejich případě náklady a jsou tudíž OCA. V následujících letech však předpokládáme další pokračování měnové integrace. Je nutné hledat odpověď na otázku, kdy nastane ten správný okamžik pro rozšíření? A nebude to mít dopad na stávající členy? Odpověď na výše uvedené otázky není jednoduchá. Je nutné vyhodnotit celou řadu faktorů, z nichž některé působí pozitivně, jiné zase negativně.

Mezi pozitivně působící v případě nových členských států bezesporu patří vysoká otevřenost ekonomik nových členských států EU.

Existuje ale i celá řada argumentů proti rozšíření eurozóny. Jak uvádějí někteří autoři, vstup každého dalšího člena zvyšuje heterogenitu měnové unie a tím i komplikuje nastavení optimální měnové politiky.

Z výše uvedených skutečností lze odvodit, že EU-27 v současné době není OCA. Při zasažení státu asymetrickým šokem a za současné slabé efektivnosti automatických stabilizačních mechanismů bude mít země se zvládáním šoku problémy.

3. Analýza vlivu přijetí eura na české podnikatele

Tato kapitola analyzuje vliv přijetí eura na český podnikový sektor. Než začneme rozebírat jednotlivé přínosy a náklady zavedení eura, je dobré určitě vyhodnotit připravenost České republiky ke vstupu do měnové unie. K tomu velmi dobře poslouží konvergenční tzv. maastrichtská kritéria.

V další části už budou vyjmenovávány jednotlivé přínosy, jejich vliv na podnikový sektor, případně velikost s jakou a v kterých konkrétních odvětvích se projeví. Zde také uvedeme, zda se jedná o přínos dočasný nebo trvalý a je-li ho možné očekávat ihned po zavedení eura či s časovým zpožděním. Kvantifikace je velice náročná, stěžuje ji i fakt, že zatím neznáme konkrétní datum přijetí jednotné měny, proto se jedná spíše o odhad velikosti konkrétních přínosů. Pro něj se dají využít údaje

Českého statistického úřadu, České národní banky a studií, které byly provedeny v zemích, kde již euro zavedli (Slovinsko, Slovensko). U přínosů jednoznačně platí, že čím je podnik více zapojen do obchodu s eurozónou, tím větší přínosy může očekávat. Přesného vyčíslení budeme schopni až po skutečném přijetí eura.

Po uvedení všech přínosů se dostaneme k nákladům souvisejícím se zavedením eura. Největší bude představovat modernizace informačních systémů, dále pak náklady na informační a osvětovou kampaň, přepočet všech ceníků, duální oběh hotovosti, školení pracovníků atd. Existují i možné dodatečné náklady, které vidíme v nevhodném nastavení přepočítacího koeficientu a tlaku odborů na růst mezd. Náklady budou mít zpravidla charakter jednorázových výdajů před zavedením eura. Celková výše se bude odvíjet zejména od velikosti firmy.

V závěru kapitoly je uvedeno shrnutí a dopady přijetí jednotné měny na různá odvětví podnikového sektoru.

3.1. Kritéria konvergence

Postup přibližování kandidátských zemí směrem k eurozóně je vyhodnocován na základě konvergenčních, tzv. maastrichtských kritérií, jejichž splnění představuje základní podmínku pro vstup do oblasti jednotné měny euro. Hlavním úkolem kritérií je zaručit, aby přistupující země byly ekonomicky vyspělé a stabilní. Tím se reálně snižuje možnost narušení stability měnové unie vstupem nových členů. Kritéria se skládají ze dvou fiskálních a tří měnových.

1. Kriterium cenové stability znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míry inflace těch - nanejvýše tří - členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Inflace se měří pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) na srovnatelném základě, který bere v úvahu rozdílnosti v národních definicích.
2. Kriterium dlouhodobých úrokových sazeb znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu těch - nanejvýše tří - členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti

cenové stability. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů, nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílným definicím v jednotlivých členských státech.

3. Kriterium veřejného deficitu znamená, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekročí 3 %, kromě případů, kdy:
 - buď poměr podstatně klesl, nebo se neustále snižoval, až dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě,
 - anebo překročení nad referenční hodnotu bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstává blízko k referenční hodnotě. Veřejný deficit znamená deficit, vztahující se k ústřední vládě včetně regionálních a místních úřadů a fondů sociálního zabezpečení, s výjimkou komerčních operací, definovaných v Evropském systému makroekonomických účtů.
4. Kriterium hrubého veřejného dluhu znamená, že poměr veřejného vládního dluhu v tržních cenách k hrubému domácímu produktu nepřekročí 60 %, kromě případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě. Veřejný dluh znamená hrubý úhrn dluhů v nominálních hodnotách na konci roku, konsolidovaných uvnitř a mezi jednotlivými odvětvími státního sektoru (viz bod 3).
5. Kriterium stability kurzu měny a účasti v ERM II znamená, že členský stát dodržoval normální rozpětí, která jsou stanovena mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, bez značného napětí během alespoň dvou posledních let před šetřením. Zejména v tomto období nedevalvoval bilaterální směnný kurz své měny vůči měně kteréhokoliv jiného členského státu (po zavedení eura vůči euru) z vlastní iniciativy.

3.1.1. Jak plní maastrichtská kritéria Česká republika?

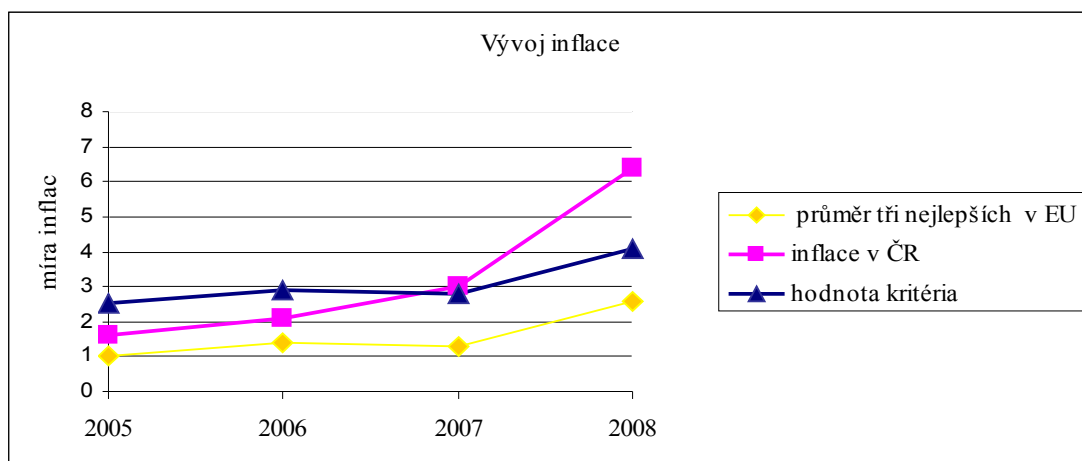
Plnění právě těchto kritérií je při vyhodnocování připravenosti České republiky ke vstupu do eurozóny klíčové. Pokud bychom výše uvedená kritéria neplnili, vstup nám nebude umožněn.

3.1.1.1. Kriterium cenové stability

Průměrná meziroční míra inflace v roce 2008 byla 6,3 % (Zdroj: Český statistický úřad). Zatímco průměr ve třech cenově nejstabilnějších zemích eurozóny byl

pouze 2,6 % s přičtením 1,5 procentního bodu, který představuje možnou odchylku je zřejmé, že Česká republika kritérium cenové stability nesplňuje. Hlavní důvod vidíme v nárůstu cen ropy na světových trzích. Zároveň se zvyšovaly i ceny potravin. Také snížená sazba daně vzrostla z 5% na 9%. Od roku 2010 si centrální banka stanovila nový inflační cíl, a to 2% pro národní CPI s tolerancí ± 1 p. b. Vzhledem k finanční krizi očekáváme prudký pokles inflace, takže by Česká republika za letošní rok měla kritérium cenové stability splnit.

Graf 3.1. Vývoj míry inflace v ČR a eurozóně dle HICP

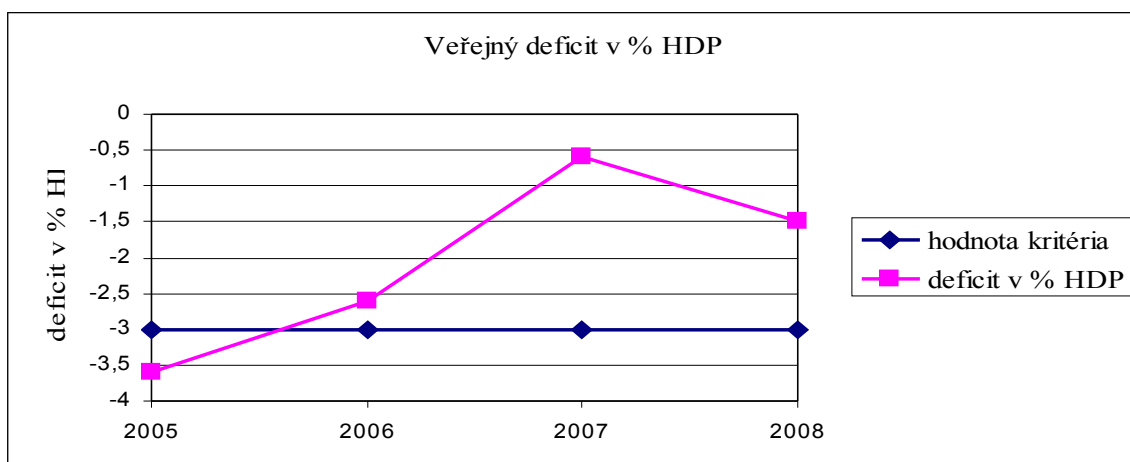

Zdroj: vlastní, data Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií (2008)

3.1.1.2. Kritérium veřejného deficitu

Od roku 2006 nepřekročila hranice veřejného deficitu 3% HDP. V Paktu stability a růstu je uvedena strategie, se kterou by se měl deficit snižovat a do roku 2012 dosáhnout 1%. Při rozumném hospodaření je dosažení cíle reálné. Vidíme rezervu v plnění kritéria, která však může být zaplněna. V důsledku hospodářské krize deficit určitě naroste. Vláda nedodrží stanovený rozpočet a dojde k vyššímu zadlužení.

Graf 3.2. Vývoj veřejného deficitu v % HDP

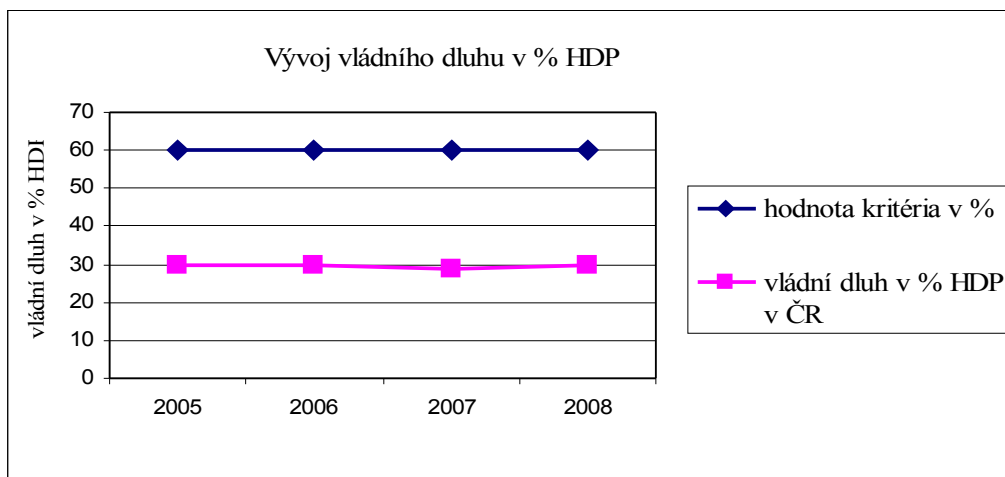

Zdroj: vlastní, data Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií (2008)

3.1.1.3. Kritérium vládního dluhu

S tímto kritériem nemá Česká republika žádný větší problém. Skokový nárůst byl zaznamenán v letech 2001-2003 kdy byl stát nucen převzít řadu závazků. Od té doby nedošlo k žádnému markantnímu navýšení. Do budoucna se počítá se snížením dluhu výnosem z privatizací. Možnou komplikací spatřujeme v neprovedení důchodové a zdravotní reformy. Dále pak nejistota spojená s budoucím vývoje v důsledku hospodářské krize. S růstem vládního deficitu by vzrostl i veřejný dluh.

Graf 3.3. Vývoj vládního dluhu v % HDP

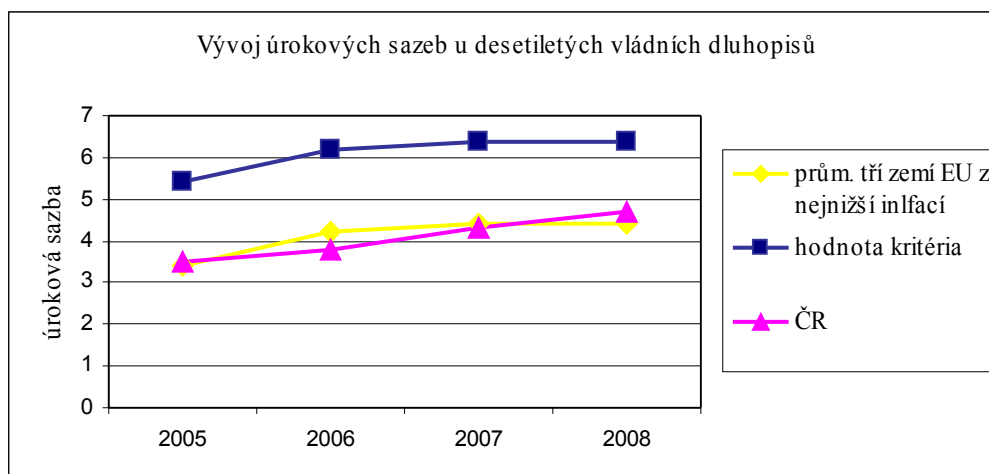
Zdroj: vlastní, data Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií (2008)

3.1.1.4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Ukazatel je měřen na výnosu desetiletých vládních dluhopisů. Toto kritérium plní Česká republika s rezervou, bez jakýchkoliv obtíží a ani v budoucnu se neočekávají

nějaké větší komplikace. Problém by mohl nastat při nepříznivém vývoji veřejných financí, které ovlivňují rizikovou přírážku.

Graf 3.4. Vývoj úrokových sazeb u desetiletých vládních dluhopisů

Zdroj: vlastní, data Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií (2008)

3.1.1.5. Kritérium stability kurzu měny

Nelze jej vyhodnotit, jelikož se ČR zatím nepřipojila do systému ERM II. V současné době však platí jednoznačné doporučení se do systému nepřipojovat. Délka ani rozsah a dopad finanční krize nejsou známy, a v této situaci udržení měnového kurzu ve flukтуаčním patnáctiprocentním pásmu by mohlo přivodit řadu dodatečných nákladů

3.1.2. Vyhodnocení a závěry

Česká republika je zavázána plnit konvergenční kritéria a následně vstoupit do měnové unie, ze zemí Evropské unie má právo volby o vstupu či „ne vstupu“ pouze Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Dánsko. Všechny ostatní země jsou povinny vstoupit do eurozóny. Stanovení termínu je však věcí jednotlivých států. Ani samotné neplnění kritérií nemá žádné důsledky. V případě, že by snaha některé z potencionálních členských zemí eurozóny o plnění kritérií nebyla dostatečná, nehrozí jí žádný finanční či jiný postih.

Z výše uvedeného je jasně vidět to, že největší problém má ČR s plněním kritéria cenové stability, to by se však během letošního roku mělo zlepšit a výrazně klesnout. Ostatní kritéria jsou splněna, což nasvědčuje tomu, že naše připravenost,

hodnocena na základě maastrichtských kritérií, je velmi dobrá. U veřejného deficitu a vládního dluhu se však očekává zhoršení kritéria v důsledku ekonomické krize.

Důležité kritérium nepředstavují jen výše uvedená konvergenční kritéria, ale tak další skutečnost, která napomáhá fungování měnové unie i s novými členy. Je to míra sladění hospodářských cyklů. Čím jsou hospodářské cykly jednotlivých států více synchronizované, tím nižší je pravděpodobnost výskytu asymetrického šoku.

3.2. Přínosy přijetí eura pro české podnikatele

Česká ekonomika je charakteristická vysokou mírou otevřenosti, v roce 2007 se vývoz podílel na HDP 14,9% a dovoz 14,2%. Loni sice klesl tento podíl na 6,9% a 4,6% viz ČSÚ. I tato čísla svědčí o značné otevřenosti naší ekonomiky. Velká část exportu se vyváží do západoevropských zemí, nejvíce pak do sousedního Německa. Tahouny české ekonomiky představují firmy založené jako přímé zahraniční investice, v podobě investic na „zelené louce“ nebo privatizace již existujících firem, které se orientují zejména na vývoz. Velkými investicemi na „zelené louce“ jsou například automobilky TPCA v Kolíně a Hyundai v Nošovicích. V případě privatizací se můžeme zmínit o firmě Škoda Auto.

Je zřejmé, že velikost přínosů jednotné měny se bude lišit dle odvětví, velikosti podniku a jeho obchodní orientace. Firmy obchodující a vyvážející především do zemí eurozóny volají po rychlém přijetí eura už řadu let. Zatěžují je totiž nejvíce náklady spojené s krytím kurzového rizika a transakční náklady např. náklady na směnu a držbu valut či vedení účetnictví ve více měnách.

3.2.1. Odstranění kurzového rizika

Kurzové riziko souvisí s neočekávanými změnami měnových kurzů. Podle situace ve které vzniklo, rozlišujeme tři typy rizika:

- Transakční – vzniká v případě, kdy firma účtuje operace v zahraniční měně a později dochází k jejich přepočtu na měnu domácí. Hovoříme o pohledávkách, závazcích, půjčkách a investicích v zahraniční měně.
- Translační – souvisí s účtováním aktiv a pasiv v zahraniční měně. Jedná se o přepočet zisku ze zahraniční měny do domácí. Ohrožuje nadnárodní firmy, které mají více poboček v zahraničí, a tudíž mají povinnost vytvářet tzv. konsolidované účetní závěrky.

- Ekonomické – je nejhůře identifikovatelné, je ovlivněno zeměpisnou strukturou podnikatelské aktivity, měnami ve kterých účtuje konkurence a náklady na import meziproduktů. Projevuje se např. růstem nákladů na dovážený meziprodukt v důsledku znehodnocení měny.

Eliminace kurzového rizika bude pro české podnikatele největším a také nejjasnějším přínosem, který bude trvalého charakteru a nastane ihned po přijetí eura. V důsledku kurzového vývoje totiž dochází ke kolísání hodnoty eurové pohledávky a eurového závazku, které mají čeští podnikatelé. Při posílení koruny vůči euru dojde ke snížení korunové hodnoty eurové vývozní pohledávky. V případě oslabení koruny zaplatí český podnikatel za eurový závazek více. Nastane - li však opačný vývoj, může naše firma získat neočekávaný výnos. Velikost kurzového rizika se odvíjí od rozkolísanosti kurzu mezi korunou a eurem. Dále pak na době mezi uzavřením obchodu a vypořádáním plateb. Na tomto místě je nutné uvést ještě jeden důležitý fakt, který míru přínosu odstranění kurzového rizika ovlivňuje, a to že Česká republika je velmi otevřenou ekonomikou, která má přebytek výrobních kapacit, tudíž značnou část své produkce exportuje do zahraničí, z celkové hodnoty exportu je zhruba 60% právě v eurech, po přistoupení Slovenska se podíl zvýšil na 66%, viz Studie vlivu zavedení eura ekonomiku ČR (2007), což ukazuje na značný přínos pro řadu vyvážejících firem a také hlavní důvod snah exportérů o rychlé zavedení jednotné měny.

Na modelovém příkladu si můžeme nastínit, jak by změna kurzu ovlivnila společnost Alfa s.r.o. vyvážející do Německa komponenty pro výrobu jeřábů. Německý odběratel má tří měsíční lhůtu na zaplacení.

Kalkulace ceny a její přepočet na eura:

Celkové náklady:	20 000 000 Kč
Požadovaná marže 10%:	2 000 000 Kč
Cena celkem:	22 000 000 Kč
Kurz v den uzavření obchodu tj. 1. 1. 2009	26,83 Kč/EUR
Hodnota pohledávky v eurech:	819 977, 637 eur

Během tří měsíců, do kterých má německý partner povinnost zaplatit svůj závazek vůči firmě Alfa s.r.o. může nastat několik situací, a to kurz koruny a eura se nezmění, tím pádem zůstane stejná i hodnota pohledávky české firmy, nebo dojde k oslabení či naopak posílení české měny. Pro jasnější orientaci si ukážeme, jak změny kurzu ovlivní hodnotu pohledávky a ziskovou marži firmy Alfa s.r.o. v přehledné tabulce:

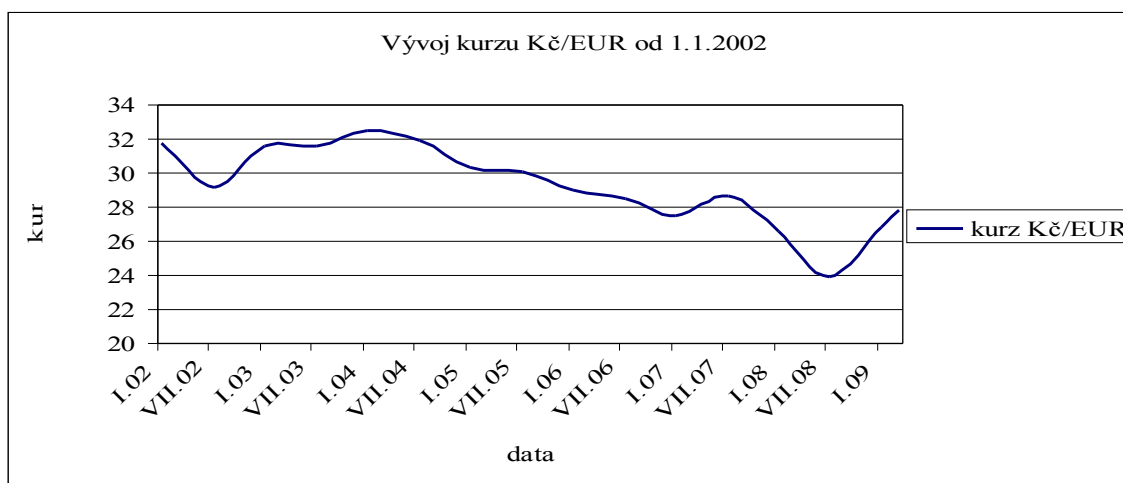
Tabulka 3.1. Změny marže v důsledku fluktuace měnového kurzu

Vývoj kurzu	Změna kurzu v %	Kurz	Hodnota pohledávky v Kč	Skutečná marže v %
Oslabení CZK	6	28,44	23 320 164	16,6
Stagnace CZK	0	26,83	22 000 000	10
Posílení CZK	6	25,22	20 679 836	3,4

Zdroj: vlastní

Náš hypotetický příklad byl kalkulován se ziskovou marží 10 %. Není však vůbec jisté, zda tohoto zisku společnost dosáhne. Ten se totiž odvíjí od vývoje měnového kurzu a době splatnosti pohledávky. Při oslabení koruny firma dosáhne většího zisku, než se kterým kalkulovala. Bude – li však vývoj pro exportující firmu nepříznivý, a koruna posílí o 6%, skutečná marže už nebude požadovaných 10%, ale pouze 3,4%. Další posílení koruny by vedlo k tomu, že firma by nejen nedosahovala zisku, ale začala by být ztrátovou.

Následující graf znázorňuje dlouhodobý trend vývoje kurzu české koruny a eura. Je patrné, že koruna vůči euru od počátku roku 2004 až do poloviny roku 2008 trvale, a však s malými výkyvy posilovala. V nastíněném vývoji můžeme spatřovat další důvod toho, proč čeští exportéři již několik let volají po rychlém zavedení jednotné měny, která by ochránila jejich zahraniční pohledávky v eurech od propadu hodnoty.

Graf 3.5. Vývoj kurzu koruny a eura

Zdroj: vlastní, použitá data z www.csob.cz

V českém podnikovém sektoru jsou výkyvy kurzu nejvíce ohroženy firmy zpracovatelského průmyslu, které mají řadu tokových i stavových veličin v eurech a v

zemích eurozóny realizují velkou část své produkce. Často se jejich mateřské společnosti nacházejí právě v zemích eurozóny.

S odstraněním kurzového rizika souvisí i odstranění nákladů na zabezpečení kurzového rizika tzv. hedging. V České republice je postoj k hedgingu různý. Zpravidla velké firmy v zahraničním vlastnictví jej hojně využívají k ochraně svých pohledávek, zatímco malé a střední firmy jej nevyužívají téměř vůbec, ačkoliv jejich podíl na exportu není zanedbatelný. Celkový přínos odstranění nákladů na zabezpečení kurzového rizika bude malý. Relativně nejvíce z něj budou profitovat velké firmy v zahraničním vlastnictví. Malé a střední firmy jej téměř nepocítí, jelikož své pohledávky proti změnám kurzu jen zřídka kdy zajišťují.

3.2.2. Eliminace transakčních nákladů

Transakční náklady můžeme rozdělit do dvou skupin a to na finanční náklady, které souvisí se směnářenskými poplatky a na administrativní transakční náklady, které představuje např. vedení účetnictví ve více měnách.

V současné době si banky účtují za výběry či vklady na eurový účet poplatky, ty jsou u výběru vyšší, nižší pak u vkladu. Zpravidla se oba poplatky pohybují v řádu 1-2% z částky bankovní operace. Podíl hotovostních operací v eurech je relativně malý, i proto bude úspora těchto nákladů poměrně malá a nejvíce ovlivní firmy, které svým zaměstnancům dávají diety na pobyt v zahraničí v eurech, nebo vyplácejí zálohy v hotovosti na nákupy v zahraničí.

České podniky, které obchodují s eurozónou, mají zpravidla u bank veden nejen korunový, ale také eurový účet. Po přijetí jednotné měny by jim odpadly náklady na poplatky za vedení, výběr atd. u druhého účtu. Do budoucna by jim postačil pouze jeden účet. Eurový účet firmy zpravidla využívají k inkasu pohledávek ze zahraničí a platbě svých závazků v eurech. Další náklad související s účtem v zahraniční měně je fakt, že zůstatek na účtu je stále vystaven kurzovému riziku. Úspora z odstranění eurového účtu bude spíše malá, ale trvalá a patrná okamžitě po přijetí eura. Současně hned budou firmy schopny její velikost kvantifikovat.

Zjednodušení účetnictví nebude nejspíše příjmem finančním, to by muselo dojít ke snížení počtu pracovníků účtáren, ale projeví se v úspoře času. Odpadnou složité účetní operace související s kurzovým rizikem a jeho eliminací. Zvláště pak u dceřiných společností, jejichž mateřské firmy se nacházejí v eurozóně, se výrazně

zjednoduší převádění výsledku hospodaření a dalších údajů do konsolidované účetní závěrky, jelikož odpadne přepočítávání aktuálním kurzem.

Dalším přínosem, který rovněž není příjmem v pravém slova smyslu, ale spíše úsporou času, je výrazné zrychlení přeshraničních plateb. Zapojením do platebního systému TARGET, který provozuje ECB a slouží k zúčtování velkých částek v eurech, se výrazně snižuje doba vyřízení plateb.

Jak již bylo zmíněno Česká republika je malou velmi otevřenou ekonomikou. Úspora transakčních nákladů tedy bude větší než u velkých a poměrně uzavřených ekonomik. Kvantifikovat přímo částku, kterou naše země uspoří zavedením jednotné měny je velmi složité, a proto ji lze jen odhadovat. Optimistické názory uvádějí až 0,9% HDP, strážlivější pak hovoří o 0,5% HDP. V podnikatelské sféře se bude jednat o přínos významný a trvalý, který firmy ocení ihned po přijetí eura. Nejvíce uspoří ty podniky, které mají řadu operací se zahraničím v eurech, a dceřiné společnosti zahraničních firem, jimž odpadne vedení účetních výkazů ve více měnách.

3.2.3. Úspora nákladů zahraničního platebního styku

Zahraníční platební styk českých podnikatelů je znevýhodněn oproti domácímu platebnímu styku. Po vstupu do eurozóny budou domácí i příhraniční platby v eurech podléhat zhruba stejným poplatkům. Českým podnikatelům tak odpadnou náklady zahraničního platebního styku. Nejvíce zde uspoří firmy obchodující s eurozónou, které mají řadu plateb v eurech a jejichž částka je vyšší než 50 000€ (v současnosti jsou tyto platby za zvýhodněný poplatek). Celkový přínos bude pro podnikatelský sektor spíše menší, ale trvalého charakteru. Nejvíce jej pocítí firmy realizující řadu plateb z a do eurozóny.

3.2.4. Transparentnost cen

Mohlo by se zdát, že se tato výhoda dotkne jen spotřebitelů, kteří již k porovnání cen zboží v jednotlivých zemích nebudou muset znát hodnotu měnového kurzu a ceny přepočítávat. Cenová transparentnost se však výrazně dotkne i podnikatelů. Za prvé mají stejnou výhodu jako spotřebitelé - ceny polotovarů a různých komponentů do výroby mohou jednoduše srovnat se zahraničím bez znalosti kurz a nakoupit pak například levnější polotovar v sousedním Slovensku nebo Německu.

Za druhé mohou podniky snáze porovnávat své náklady, což povede ke zvýšení konkurence na trhu a zprostředkovaně by mohlo dojít i k poklesu cen.

A v neposlední řadě cena uvedená v jedné měně může poukázat na její rozdíly v různých zemích. Následkem toho může dojít k arbitráži, čímž by se zvýšil český export a zprostředkovaně by rostl i HDP. Vývozní arbitráž by ale určitě nebyla přínosem trvalým, pouze střednědobým, než by došlo k srovnání cen.

Celkově představuje vyšší transparentnost cen dopad spíše střednědobý, i když přeshraniční srovnatelnost cen bude mít trvalý efekt. Postihne celý podnikatelský sektor a její vliv bude menší až střední.

3.2.5. Pokles nákladů na financování podniku

V důsledku přijetí eura dojde v české ekonomice k odbourání měnového rizika, a také k omezení rizika kolísání úrokových sazeb, jelikož se výrazně sníží vnější vlivy. Výsledkem snížení rizika by mělo být snížení úrokových sazeb. Už nyní je hodnota mezi bezrizikovou sazbou ČNB a sazbou úročení úvěrů komerčních bank v eurozóně a u nás téměř stejná. Tento přínos je tudíž téměř zanedbatelný a podnikatelé na nových úvěrech nijak výrazně neušetří.

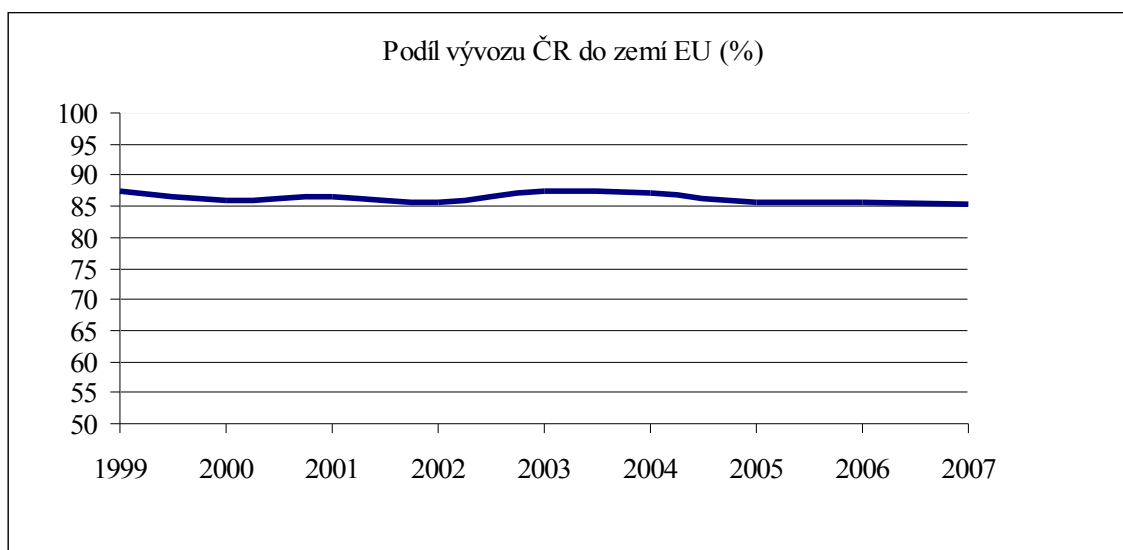
Pokud by se po vstupu do eurozóny snížily reálné úrokové sazby, v důsledku růstu inflace, mohlo by dojít k nižšímu úročení dluhů českých podnikatelů. Pokles nákladů na financování by se u řady z nich kladně projevil. Nejvýrazněji pak u malých a středních firem, které mají těžší přístup k úvěrovým linkám, než velké podniky a nadnárodní korporace.

Společná měna poskytne podnikatelům také jednodušší přístup na evropský kapitálový trh a tím jim zprostředkuje nové a levnější možnosti pro financování podnikatelských záměrů. To ocení obzvláště malé a střední podniky, které jak již bylo zmíněno, mají omezený přístup ke kapitálu, často i za vyšší úrokové sazby.

3.2.6. Růst zahraničního obchodu

S přijetím společné měny se očekává nárůst zahraničního obchodu. Jak pro exportéry, tak pro importéry se zjednoduší přeshraniční styky. Kvantifikace tohoto zvýšení je však velmi obtížná a bude záviset na řadě faktorů. Některé dřívější odhady hovoří až o 100% nárůst vzájemného obchodu v důsledku členství v měnové unii. Novější studie však hovoří o mnohem nižších číslech, v řádech procent. V Evropě je toto číslo ovlivněno tím, že evropská integrace probíhá už řadu let, proto v krátkém období nelze očekávat nikterak závratný nárůst. To dokazují i hodnoty vývozu a dovozu mezi Českou republikou a Evropskou unií.

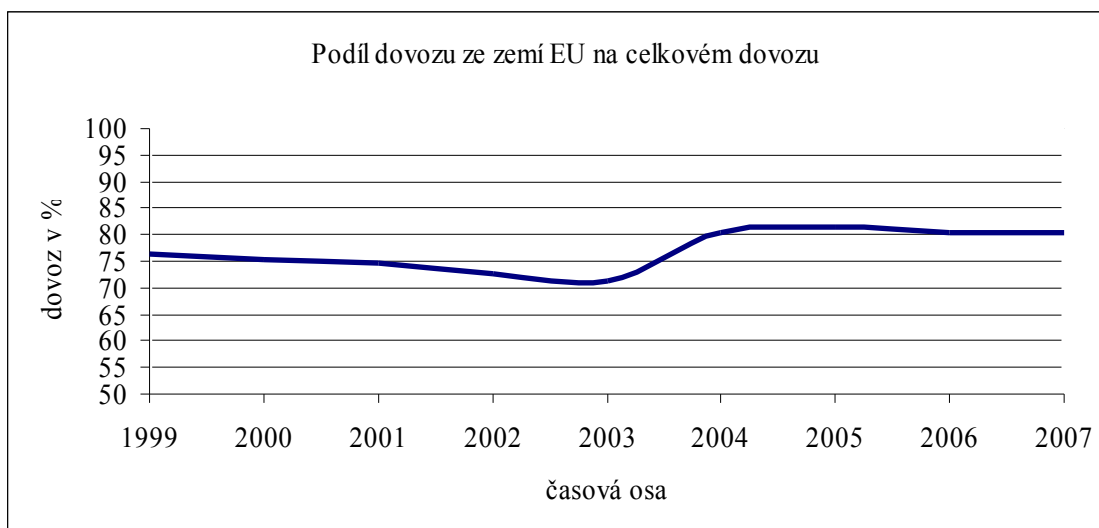
Graf 3.6. Podíl vývozu z ČR do zemí EU na celkovém vývozu (v %)

Zdroj: vlastní, data viz ČSÚ

Z grafu jasně vidíme, že od roku 1999 až do roku 2007 se vývoz z Česka do Evropské unie pohybuje v rozmezí 85 až 88 %, viz ČSÚ což je jasné znamení velké obchodní provázanosti s EU a také značné otevřenosti české ekonomiky. Nelze proto očekávat, že přijetím jednotné měny dojde k výraznému skokovému nárůstu. Spíše se přikláníme k myšlence růst vzájemného obchodu v řádu procent.

Graf 3.7. Podíl dovozu ze zemí EU na celkovém dovozu ČR (v %)

Zdroj: vlastní, data viz ČSÚ

Z grafu je zřejmé, že za posledních osm let se dovoz ze zemí EU pohyboval mezi 70% a 82% viz ČSÚ, což ukazuje na velkou obchodní provázanost. Ke skokovému nárůstu došlo v roce 2004 a to téměř o 10%, důvody spatřujeme v tom, že toho roku vstoupila Česká republika do Evropské unie.

Vzájemná obchodní provázanost s EU je již nyní velká. Lze očekávat, že se podíl dovozu i vývozu po přijetí ještě zvýší, ale už nikterak výrazně. Zprostředkovaně bychom také mohli očekávat růst HDP. Větší přínos, než zvýšení vzájemného obchodu, však bude pro exportéry i importéry rozhodně představovat odstranění transakčních nákladů a kurzového rizika.

3.2.7. Zvýšení cestovního ruchu

Po přijetí společné měny se očekává zvýšený zájem zahraničních turistů, především z eurozóny, o návštěvu naší země. Již nyní jsou Němci největší skupinou zahraničních turistů, představují 22% všech návštěvníků ČR, viz ČNB. Po zavedení eura, pro ně odpadnou starosti se směňováním peněz, také jednoduše srovnatelné budou pro ně ceny zboží a služeb. Je zřejmé, že také více peněz u nás utratí. To přinese našim obchodníkům jednoznačný kladný přínos. Obzvláště hoteliéři, provozovatelé restauračních zařízení a správci českých památek zaznamenají příliv turistů a tudíž i peněz. Také Češi určitě zvýší svůj zahraniční ruch a častěji budou navštěvovat země se společnou měnou.

3.3. Náklady přijetí eura pro podnikový sektor

Se zavedením jednotné měny souvisí celá řada nákladů. Nejvýraznější budou bezesporu náklady inovace IT, tak aby byly schopné pracovat zároveň se dvěma měnami. Další náklady budou vyvolány nutností vytvoření nových ceníků a sazebníků, kde budou uvedeny ceny v obou měnách. Pro maloobchodníky budou významným nákladem i výdaje na zabezpečení dvojí hotovosti a školení personálu, v souvislosti s přijímáním hotovostí obou měn. Na tomto místě je nutné uvést, že náklady budou jednorázového charakteru.

3.3.1. Náklady na úpravu informačních systémů

Před vstupem do eurozóny bude zapotřebí všechny systémy pracující doposud jen s českými korunami přeprogramovat, aby uměly pracovat s oběma měnami a znaly i jejich vzájemný přepočít. Výše nákladů bude záviset nejen na počtu systémů, které využívá konkrétní společnost, ale také na tom zda se jedná o systém standardizovaný (relativně běžný) nebo systém šitý na míru konkrétní společnosti. U systémů na míru jsou náklady na jejich přeprogramování zpravidla výrazně vyšší. Největší náklady na úpravu systému budou mít velké firmy s širokým portfoliem produktů, které využívají

právě systémy šité na míru. Naopak maloobchodníci, kteří používají systémy spíše menší a standardizované budou mít náklady podstatně menší. Celkový dopad na podnikový sektor bude však velký, jelikož tyto náklady postihnou zpravidla všechny firmy.

Je nutné si v této situaci uvědomit, že náklad jedněch je přínosem druhých. Z této situace budou těžit programátoři a výrobci účetních softwarů, kteří budou zavaleni zakázkami na nové systémy, schopné provádět přepočty v obou měnách.

3.3.2. Náklady na tvorbu nových ceníků, sazebníků a katalogů

Při přepočtu nových ceníků je nutné projít celé produktové portfolio firmy. K přepočtu je využíván přepočítávací koeficient, ceny se pak zaokrouhlují podle směrnice ministerstva financí. Podniky však musí brát v potaz i jejich marketingovou přitažlivost. Je nutné si uvědomit, že nové ceníky se budou vydávat vlastně dvakrát. Poprvé, když se začne uvádět dvojí ocenění, jak v korunách, tak v eurech, a po druhé když z ceníků vypadne korunová cena a dále bude už jen cena eurová.

Náklady, které při tvorbě nových ceníků a informačních materiálů vznikají, závisí hlavně na rozsahu produktového portfolia. S nejvyššími absolutními náklady se tudíž budou potýkat velké firmy s rozsáhlým portfoliem. Maloobchody, které budou muset přecenit širokou škálu produktu a jejichž zisky nejsou tak vysoké budou dosahovat zase vysokých relativních nákladů.

3.3.3. Náklady duální manipulace s hotovostí

Během doby kdy budou obíhat současně dvě měny – koruna i euro - je nutné zabezpečit pokladny softwary, které umožní manipulaci s oběma měnami. Obchodníci budou například přijímat koruny, ale vydávat jen eura. Současně bude nutné uzpůsobit pokladny tak, aby do nich obchodníci mohli uložit jak všechny mince a bankovky korunové, tak eurové. Dojde vlastně ke zdvojnásobení množství peněz nutných pro provoz podniku. Dalším nákladem bude nutnost vyškolit zaměstnance pro manipulaci s novými softwary.

Náklady, které v této souvislosti vzniknou, budou nejvíce doléhat na maloobchodníky a pohostinství, zde je totiž manipulace s hotovostí největší. Současně také hrozí riziko přijetí falešných bankovek. Pracovníci pokladen totiž ještě neznají tak důkladně ochranné znaky euro bankovek, čehož využije řada podvodníků a pokusí se padělané bankovky dostat do oběhu.

3.3.4. Náklady výměny bankovek

Tyto náklady opět dolehnou nejvíce na maloobchodníky. Zahraniční zkušenosti ukazují, že právě prostřednictvím maloobchodů se lidé nejčastěji setkávají s novými bankovkami. Jak už bylo řečeno, maloobchodníkům výrazně vzrostou náklady na zabezpečení svých podniků hotovostí a uchovávání těchto zvýšených zásob peněz. V bankách musí být směna jedné měny za druhou zdarma.

3.3.5. Náklady na informační a osvětovou kampaň

Hlavním cílem osvětové kampaně je seznámit dodavatele, odběratele a vlastní zaměstnance se změnami, které nastanou po přechodu na euro. S dodavateli je nutné dohodnout, od kdy budou přijímány faktury jen v eurech. Odběratele musíme obeznámit o způsobu přepočtu korun a eur, všem je třeba zaslat nové ceníky, ve kterých budou uvedeny již vedle cen korunových i eurové. Dále je také dobré odběratele ujistit, že nedojde ke zdražování.

Zaměstnance pracující s informačními technologiemi, jež budou inovovány, je nutné vyškolit na práci s novými IT. Pracovníky na pokladnách je nutné proškolit a připravit na práci s dvěma měnami. Zaměstnance pracující s hotovostí je zapotřebí seznámit s euro bankovkami, jejich vzhledem a ochrannými prvky.

Celková výše nákladů na osvětu se bude odvíjet od počtu dodavatelů, odběratelů a zaměstnanců. Lze očekávat, že nejvíce budou zatíženy podniky s velkým počtem zaměstnanců, dodavatelů a odběratelů. Především pak banky, telekomunikační společnosti a podniky zajišťující rozvodné sítě. O poznání menší budou náklady v maloobchodech. Náklady na informační a osvětovou kampaň se projeví ve zvýšeném počtu tištěných materiálů, informačních brožur, nových ceníků a obchodních podmínek. Dále pak v poštovním, na jejich rozesílání a nákladech na školení pracovníků.

3.3.6. Tlak odborů na růst mezd

Představuje jeden z možných nákladů souvisejících s přijetím jednotné měny. V důsledku subjektivně vnímané inflace, ať už k jejímu růstu skutečně dojde či nikoliv, mohou odbory tláčit na své zaměstnavatele a požadovat zvýšení mezd. To se projeví růstem přímých nákladů a snížením konkurenceschopnosti podniku. Nejvíce by tento vývoj zasáhl odvětví, kde mzdové náklady představují výraznou část celkových nákladů, tj. zejména služby.

3.3.7. Náklady související se špatným nastavením přepočítacího kurzu

Jedná se opět o možný náklad, který však nastat nemusí. Při nadhodnocení přepočítávacího koeficientu, by vznikly českým firmám dodatečné náklady. Rovnovážený stav exportu by kles, snížila by se i jeho cena, tím by klesly i zisky exportérů. Síla tohoto nákladu závisí na tom, o kolik by se kurz odchýlil od své rovnovážné hodnoty. Nejvíce by byli zasaženi významní exportéři a společnosti držící značnou část aktiv v eurech.

3.4. Dopady na jednotlivá odvětví

Český hrubý domácí produkt je tvořen (dle ČSÚ) z

- 57% službami
- 27% zpracovatelským průmyslem
- 7% stavebnictvím
- 5% energetikou
- 4% zemědělstvím a těžbou

Proto by možná nebylo na škodu uvést, jak ovlivní přijetí jednotné měny jednotlivé sektory.

3.4.1. Služby

Existuje celá řada rozdílných služeb. Pro tu část z nich, které jsou svým charakterem neexportovatelné, bude dopad eura spíše neutrální. Přínosy zavedení společné měny budou kvůli nemožnosti vývozu velice nízké. Stejně tak i náklady budou pro poskytovatele zanedbatelné.

Odlišná situace nastane v pohostinství a obchodech. Náklady zde budou vysoké, dodatečné výdaje, nad nutnost modernizace IT představují náklady na dvojí uvádění cen včetně manipulace s hotovostí dvou měn, vyškolení personálu, přecenění veškerého zboží atd. Přínosy se očekávají spíše střední. Dojde k zvýšení cestovního ruchu a tím přílivu nových zákazníků, část produkce je pak exportována, což souvisí s přínosem odstranění kurzového rizika a snížením transakčních nákladů. I přes vysoké náklady se však dá očekávat, že v prvním roce dojde k realizaci čistého přínosu ze zavedení společné měny.

Zvláštní odvětví služeb pak představují telekomunikace a bankovní sektor. U telekomunikací budou přímé náklady zavedení eura velmi vysoké. Firmy totiž operují se složitými systémy, jejichž přeprogramování na dvě měny bude stát mnoho. Také náklady na informační kampaň budou značné, v důsledku velkého množství zákazníků. Jelikož se však telekomunikační služby nevyvážejí, přínosy nebudou nikterak velké, spíše menší až střední.

V bankovníctví uvidíme celou řadu nákladů, banky budou muset zdarma směňovat obyvatelům jejich úspory, dále nemálo bude stát přeinstalování veškerých systému na duální oběh měn. Velkým nákladem bude také výměna všech hotovostí v bankomatech a jejich přenastavení na eura. Pro bankovní sektor bude přechod na společnou měnu opravdovou zatěžkávací zkouškou.

3.4.2. Zpracovatelský průmysl

Přínosy zavedení eura budou pro zpracovatelský průmysl značné, díky velkého zapojení do zahraničního obchodu. Celá řada firem zpracovatelského průmyslu má své mateřské společnosti v eurozóně, tudíž jejich provázanost je jasná. Čím je zahraniční obchod větší, tím větší jsou i přínosy společné měny. Náklady na modernizaci IT budou spíše velké, vzhledem k velikosti a složitosti používaných systémů. Zpracovatelský průmysl však ze zavedení eura nejvíce profituje a celkový čistý přínos tohoto odvětví bude velký.

3.4.3. Stavebnictví

Náklady ve stavebnictví lze očekávat na střední úrovni, je zde několik velkých společností a celá řada menších a středních firem, jejichž relativní zatížení je větší. Přínosy zavedení společné měny jsou malé, možná až zanedbatelné v důsledku toho, že stavebnictví má s eurozónou velice malý kontakt. Téměř žádné stavební produkty se nevyvážejí. Celkový dopad na toto odvětví bude tudíž spíše negativní.

3.4.4. Energetika

Plynárenský sektor je vysoce dovozně závislý, většina plateb se uskutečňuje v dolarech. Vývoz plynu je zanedbatelný. Tudíž přínosy ze zavedení eura zde budou zanedbatelné. Náklady zavedení jednotné měny budou spíše vyšší, v důsledku velkého množství klientů plynárenských společností (všechny domácnosti a celá řada firem) a poměrné složitosti IT. Čistý přínos je tedy spíše malý, možná až záporný.

V současnosti pochází elektrická energie spotřebovávající se v českých domácnostech z našich zdrojů. V důsledku rostoucí poptávky však není vyloučeno, že v budoucnu bude Česká republika nucena elektřinu „dovážet“. Vývoz elektrické energie bude v důsledku rostoucí poptávky klesat. Náklady zavedení eura budou srovnatelné s náklady pro plynárenství.

Celkový dopad na odvětví energetiky bude mírně negativní. S možností realizovat potencionální přínosy, jako je přístup k levnějšímu kapitálu.

3.4.5. Zemědělství a těžba

Podíl vývozu na zemědělské produkci je zhruba 20%, tudíž přínosy z odstranění kurzového rizika budou střední. Náklady na zavedení jednotné měny budou nejspíše také na střední úrovni (menší počet zákazníků, ne příliš komplexní IT).

Česká republika většinu ropy a ostatních paliv dováží ze zemí, jež akceptují platby v dolarech. Ty budou po zavedení eura i nadále vystaveny kurzovému riziku. Přínos je možno vidět v odstranění kurzového rizika pro české exportéry z řad těžkého průmyslu. Celkový dopad na tento sektor bude spíše neutrální. Vyšší pozitivní dopad se čeká v následujících letech po zavedení eura.

3.5. Shrnutí

Česká republika vykazuje se zeměmi EU, kde dominantní postavení zaujímají státy eurozóny, velkou kapitálovou a obchodní provázanost. Přímými přínosy jsou zejména odstranění kurzového rizika a transakčních nákladů. Možné přínosy pak spatřujeme v přístupu na evropský kapitálový trh, vyššímu přílivu přímých zahraničních investic, rychlejšímu růstu vývozu a zprostředkovaně i HDP. Čím je podnik více zapojen do obchodu s eurozónou, tím pro něj bude absolutní výše přínosu větší. Největší pozitivum pro české podnikatele, spojené se zavedením eura, je odstranění kurzového rizika. Kvantifikace je však náročná a proto lze jeho velikost spíše jen odhadovat. Na základě výše uvedených skutečností se pokusíme o logickou dedukci. Posilování kurzu koruny vůči euru vede ke snižování ziskovosti firem. Do konce roku 2008 koruna téměř pořád posilovala, příkladem je hodnota kurzu z 1.1.2008 kdy byla 26,57 Kč/EUR a 1.7.2008 pouhých 23,91 viz ČSOB jasně vidíme, že během půl roku došlo k posílení o 10%, což pro české exportéry představovalo těžké rány. Na tomto místě musíme zdůraznit, že kurz je věcí, která se nedá dlouhodobě odhadnout s velkou pravděpodobností. Proto i kvantifikace nemůže být vzhledem k jeho nestálosti nikterak

přesná. Další pozitiva, stabilnější podnikatelské prostředí, přístup na levnější kapitálový trh, růst zahraničního obchodu a HDP je prakticky nemožné vyčíslit.

Hlavním nákladem bude určitě vybavení podniku novými IT. Tyto náklady tedy představují zhruba 60 % všech nákladů, jak ukázalo šetření na Slovensku. Relativní zatížení je pro malé a střední firmy vyšší než u podniků velkých. K dalším patří osvětová a informační kampaň, školení zaměstnanců, obstarání a uschování dvojí měny atd. Mezi možné náklady pak řadíme nastavení příliš vysokého přepočítacího kurzu, který by snížil naši konkurenceschopnost na evropském trhu, nebo tlak odborů na růst mezd. Absolutní výše nákladů závisí na velikosti firmy.

Zatímco náklady jsou jednorázového charakteru a budou vynaloženy především v roce před zavedením eura, přínosy budou realizovány každý rok od přijetí eura. S největší pravděpodobností už v prvním roce zavedení eura převýší přínosy náklady, a bude vykazován čistý přínos zavedení společné měny. Obecně závisí velikost čistého přínosu na konkrétním podnikatelském odvětví, podílu vývozu do eurozóny, tržbách, složitosti IT, množství dodavatelů, odběratelů, jejich situování a na velikosti firmy.

Jelikož jsme malou otevřenou ekonomikou, bude dopad na české podniky velmi pozitivní. Velikost přínosu se bude odvíjet od obchodní a kapitálové provázanosti s eurozónou, náklady pak od velikosti firmy, složitosti IT a počtu zákazníků. Dopad na jednotlivá odvětví bude různý. Nejvíce budou náklady zatíženy společnosti z energetického odvětví, telekomunikací a maloobchodníci. K čistě profitujícím podnikům patří firmy zpracovatelského průmyslu a dceřiné společnosti zahraničních firem.

Závěr

Při analýze vlivu jednotné měny na české podnikatele je dobré se seznámit s nejdůležitějšími okamžiky procesu integrace v Evropě. Pohled na klíčové okamžiky evropské měnové integrace nám jasně ukazuje, jak složitým procesem Evropa v minulých více jak padesáti letech prošla. Vůbec první integrační snahy měly za úkol udržet mír v Evropě po druhé světové válce. Dalšími cíli pak bylo zajištění nezávislosti na dovozu u klíčových komodit, oživení trhu a růst blahobytu. Koncem 60. let se začaly objevovat první konkrétní plány, jakým směrem by se měla měnové integrace v Evropě ubírat. Z těch klíčových je dobré zmínit tzv. Wernerův plán. Detailně celý proces popsal a rozdělil jej do tří etap. V Evropě však došlo k hospodářské recesi. Jednotlivé státy musely řešit domácí problémy, a měnová integrace šla stranou. Následovalo několik iniciativ a návrhů jak myšlenku jednotné měny oživit, ani jeden však nebyl realizován. Pouze klíčové myšlenky se prosadily do dalších návrhů. Průlom přišel až v roce 1979, kdy začal fungovat Evropský měnový systém. Jeho cílem bylo udržet při životě myšlenku integrace. Stál na třech základních složkách, Evropské měnové jednotce, mechanismu měnových kurzů a úvěrovém mechanismu. Ve Společenství se stal nástrojem stability. Řadu let fungovalo jako neformální měnová unie bez vnějších zásahů. Došlo k významné harmonizaci uvnitř Společenství. EMS za dobu jeho fungování postihla pouze krize let 1992 – 1993. Zhodnocení dosavadního průběhu integrace a návrhů na její pokračování obsahovala Delorsova zpráva. Většina jejich doporučení se promítla do Smlouvy o Evropské unii, ve které byla hospodářská a měnová unie součástí tří pilířové struktury EU. Jasně zde bylo také uvedeno časové rozvržení jejího vzniku a podmínky vstupu do měnové unie tzv. konvergenční kritéria. V roce 2002 pak došlo k fyzickému zavedení eura a měnová unie se stala skutečností. Proces integrace tím však není zdaleka u konce, stále existuje celá řada států stojících mimo eurozónu. Také musíme mít na paměti, že je důležité oddělit pojem hospodářská a měnová unie. O té hospodářské v případě Evropy nemůže být řeč, jelikož ještě zdaleka nemá EU společné daňové a fiskální systémy.

Bylo bezesporu nutné uvést jednotlivé náklady a přínosy jednotné měny. Mezi největší hrozby patří vznik asymetrického šoku, který členy měnové unie postihuje rozdílně. Jelikož již nemá každý stát svou měnovou a kurzovou politiku, má jen omezené možnosti se mu bránit. Automatický vyrovnávací mechanismus představuje dostatečná mobilita pracovní síly a flexibilita mezd. V Evropě však ani jeden z těchto dvou mechanismů nefunguje ideálně, proto při zasažení země asymetrickým šokem by nastaly problémy s jeho zvládnutím.

Členství v měnové unii s sebou přinese celou řadu přínosů, které se dotknou každého v naší zemi. Na úrovni státu to bude růst přímých zahraničních investic, růst export a zprostředkovaně i růst domácího produktu. Podnikům odpadnou náklady na krytí kurzového rizika, omezí se transakční náklady. Zvýšený vývoz s sebou přinese větší množství zakázek. Přístup na společný evropský kapitálový trh umožní přístup k novým a levnějším zdrojům kapitálu. Pro domácnosti se stanou ceny napříč Evropou jednoduše srovnatelné bez znalosti měnového kurzu.

Odpověď však jednoznačně na otázku, zdali eurozónu dále rozšiřovat není vůbec jednoduché. Pro hovoří vysoká míra otevřenosti nově přistupujících států a jejich připravenost hodnocená na základě konvergenčních kritérií. Proti pak fakt, že vstup každého nového člena naruší homogenitu stávající měnové unie a také skutečnost, že funkčnost vyrovnávacích mechanismu je značně omezená.

Připravenost České republiky na vstup do měnové unie na základě konvergenčních kritérií byla v loňském roce velmi dobrá. Jediné, které Česká republika nesplňovala, bylo kritérium cenové stability. To by však letos mělo výrazně klesnout. Očekávají se ale problémy v plnění ostatních kritérií v důsledku ekonomické krize.

Čeští podnikatelé po přechodu na společnou měnu jednoznačně nejvíce ocení odstranění kurzového rizika. Kurzové výkyvy obzvláště pak v posledním roce jim přinesly řadu problémů. Po zavedení společné měny je již nebude ohrožovat kolísající korunová hodnota eurových pohledávek závislá na kurzu české koruny vůči euru. Přijde však celá řada dalších přínosů, jako např. odstranění transakčních nákladů, odpadne nutnost mít vedle korunového i eurový účet. Pro nadnárodní společnosti se zjednoduší účetnictví. Díky cenové transparentnosti může dojít k dočasnému zvýšení vývozu a také zvýšenému zájmu o naše výrobky, budou-li v porovnání se zahraničními levnější.

Podniky však před samotným přijetím eura bude čekat řada výdajů souvisejících s přechodem na novou měnu. Největší náklad přijde v podobě inovace všech informačních systému tak, aby byly schopny přepočítávat obě měny. Pro maloobchodníky bude značně náročné zabezpečit své prodejny dvojí hotovostí a pokladní proškolit na práci s oběma měnami. Také všechny, kteří budou přicházet do kontaktu s euro bankovkami, je nutné seznámit s jejich ochrannými prvky. Firmy s velkým množstvím zákazníků (telekomunikace, rozvod elektřiny a plynu, banky) budou muset vynaložit více prostředků než malé společnosti na informační a osvětovou kampaň. Všechny zákazníky musejí obeznámit s novými cenami.

Je nutné si znovu připomenout, že náklady budou mít spíše charakter jednorázového výdaje v roce před zavedením eura, zatímco přínosy budou realizovány každý rok od zavedení společné měny. Už v prvním roce přechodu na jednotnou měnu by přínosy měly převýšit náklady.

Závěrem je nutno uvést, že zavedení společné měny v České republice bude pro podnikatele jednoznačně přínosem. Již v této práci bylo zmíněno mnoho, které jim společná měna přinese. Další přínosy pak zřejmě vyvstanou v souvislosti s jejím skutečným zavedením.

V otázce optimálního načasování přijetí eura se však názory rozcházejí. Čeští podnikatelé a zejména exportéři mají v otázce termínu jasno, přáli by si, aby se euro stalo naší národní měnou co nejdříve. Hlavním důvodem jsou výkyvy kurzu koruny, které je v minulých letech značně poškozovaly. Jejich zisky v souvislosti s posilováním koruny klesaly. Nemalé peníze exportéry stálo také eliminování kurzového rizika. Též transakční náklady představovaly značnou sumu jejich výdajů. Dalším argumentem je fakt, že současnou krizi by se mohlo lépe zvládat jako člen silného uskupení, eurozóny. Podnikatelé již sami uvedli, jaké datum by se jim zdálo nejvhodnější, je to počátek roku 2013. Ekonomové a analytici si však myslí, že k přistoupení v roce 2013 nedojde a počítají spíše s pozdějším datem.

Z bankovní rady ČNB zaznívá názor, aby vláda datum přijetí nezveřejňovala a ani se v tomto a dalším roce nesnažila o zapojení do systému ERMII. V době finanční krize, by udržení kurzu ve flukтуаčním pásmu bylo obtížné.

Zajímavá, a pro naše rozhodování o přijetí eura přínosná, by bezesporu byla práce analyzující dopady zavedení eura na Slovensku, které společnou měnu přijalo počátkem letošního roku. Dle zhodnocení výsledku analýzy bychom jasně viděli, kde mělo Slovensko největší problémy a která část přechodu na euro stála nejvíce peněz. Také určení logisticky nejnáročnějších operací by nám umožnilo se na ně lépe připravit a vyvarovat se případných chyb.

Seznam použité literatury

BRŮŽEK Antonín; SMRČKOVÁ Gabriela; ZAKLASNÍK Martin. Evropská měnová integrace a Česká republika. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. 197 s. ISBN 978-80-85860-19-1.

DĚDEK Oldřich. Historie evropské měnové integrace od národních měn k euru. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8.

KUČEROVÁ Irah. Ekonomiky členských států Evropské unie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 123 s. ISBN- 80-246-0650-X.

LACINA Lubor a kolekt. Měnová integrace náklady a přínosy členství v měnové unii. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR A ČNB. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. 2008 [cit. 2008-02-21] Dostupný z WWW:
http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2008_pdf.pdf
 >

PEČÍNKOVÁ Ivana. Euro versus koruny: Rizika a přínosy jednotné měny pro ČR. 1. vyd. Brno: CDK, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7325-138-3

VÝZKUMNÉ CENTRUM PEF MZLU V BRNĚ. Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR. 2007 [cit. 2008-03-14] Dostupné z WWW:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Studie_NKS_final_upravena_po_opniture_31_08_20081.pdf
<http://www.cnb.cz/cs/index.html>
<http://www.czso.cz/>
<http://cs.wikipedia.org>

Tabulky

Tabulka 1.1. Porovnání ekonomických růstů a inflace za dekádu 60. a 70. léta.....	7
Tabulka 1.2. Složení měnového koše ECU.....	10
Tabulka 1.3. Přepočítací kurzy mezi eurem a národními měnami.....	16
Tabulka 2.1. Průměrné hodnoty ekonomického růstu v období 1981 – 2003 v členských zemích EU.....	24
Tabulka 2.2. Vnitrostátní a mezistátní relativní cenové rozdíly u vybraných položek zboží (bez DPH).....	26
Tabulka 3.1. Změna marže v důsledku fluktuace měnového kurzu.....	39

Grafy

Graf 2.1. Poptávkový asymetrický šok v modelu AS – AD.....	21
Graf 2.2. Analýza nákladů a přínosů spojených se vstupem do měnové unie.....	28
Graf 2.3. Křivka OCA – vztah mezi mírou sladění hospodářských cyklů a flexibilitou trhu práce.....	28
Graf 3.1. Vývoj míry inflace v ČR a eurozóně dle HICP.....	34
Graf 3.2. Vývoj veřejného deficitu v % HDP.....	35
Graf 3.3. Vývoj vládního dluhu v % HDP.....	35
Graf 3.4. Vývoj úrokových sazeb u desetiletých vládních dluhopisů.....	36
Graf 3.5. Vývoj kurzu koruny a eura.....	39
Graf 3.6. Podíl vývozu z ČR do zemí EU na celkovém vývozu.....	43
Graf 3.7. Podíl dovozu ze zemí EU na celkovém dovozu ČR.....	43

AD	Agregátní poptávka
AS	Agregátní nabídka
Atd.	a tak dále
CNB, ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
DI	Indikátor divergence
ECB	Evropská centrální banka
ECU	Evropská měnová jednotka
EMCF	Evropský fond pro měnovou spolupráci
EMI	Evropský měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
EMU	Hospodářská a měnová unie
ERM	Mechanismus měnových kurzů
ES	Evropské společenství
ESCB	Evropský systém centrálních bank
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EUA	Evropská účetní jednotka
EUR	Euro
HDP	Hrubý domácí produkt
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen
HMU	Hospodářská a měnová unie
IT	Informační technologie
Např.	například
OCA	Optimální měnová oblast
SZP	Společná zemědělská politika
TARGET	Transevropský expresní automatizovaný systém zúčtování plateb v reálném čase
UK	Spojené království Velké Británie a Severního Irska
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

Prohlášení o využití výsledků diplomové (bakalářské) práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. května, 2009

Anna Káňová

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Na Vyhlídce 1357, Frýdek – Místek 73801